

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

University of Washington
Legal Education Support Program-Afghanistan
(LESPA)

وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

کتاب سبز

رهنمود مأخذ نویسی

محمد بشیر مبشر
همراه با
لطف الرحمن سعید
حشمت خلیل نادرپور
محمد ابراهیم ابراهیمی
محمد فرید طنین
هجرت الله اختیار
احسان الله فیصل

شناسه:

- نام اثر: کتاب سبز: رهنمود مأخذ نویسی
- نویسنده: محمد بشیر مبشر
- ویراستاران: لطف الرحمن سعید، حشمت خلیل نادرپور، محمد ابراهیم ابراهیمی، و محمد فرید طنین
- برگرداننده‌گان: هجرت الله اختیار و احسان الله فیصل
- برگ‌آراء و ناظر چاپ: باحث رهنما
- سال چاپ: زمستان ۱۳۹۷
- شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه
- ناشر: دفتر لیسپا
- چاپ: نشر پرند/۰۲۰۲۵۱۳۹۲۰
- نشانی برقی: Parand.publication2015@gmail.com

پیشگفتار

استفاده از منابع و مآخذ معتبر و طرز رجوع به این منابع از مهمترین اجزای تهیه کتاب درسی، رساله علمی، گزارش تحقیقی، پایان نامه تحصیلی و سایر آثار علمی میباشد. منظور از منبع نگاری این است که نویسنده چگونگی استفاده از اندیشه های دیگران را به خواننده معرفی نماید و ضمناً از سرقت ادبی/علمی (Plagiarism) خود داری کند. معمولاً در نشریات اکادمیک، مجلات و کنفرانس های علمی روش منبع نگاری نظر به رشته و تخصص متفاوت است.

با در نظر داشت این نیاز و حفظ یگانگی در شیوه های منبع نگاری و معیاری ساختن استناد دهی به آثار و تحقیقات علمی، وزارت تحصیلات عالی کتاب سبز (رهنمود مأخذ نویسی) را به همکاری برنامه حمایت از آموزش های حقوقی افغانستان (لیسپا) تهیه و به جامعه اکادمیک افغانستان معرفی میدارد. این رهنمود با در نظر داشت معیار های بین المللی و نیاز جامعه اکادمیک افغانستان مخصوصاً پوهنخی های حقوق و شرعیات تدوین گردیده است.

وزارت تحصیلات عالی افغانستان تهیه این رهنمود را یک اقدام مهم علمی جهت معیاری ساختن آثار علمی در افغانستان دانسته تا منبعد محققین و اعضای کادر علمی رشته های شرعیات، حقوق و علوم سیاسی و دیگر رشته های علوم اجتماعی از این رهنمود، که اینک به زیور چاپ مزین شده و کاپی آن نیز در وبسایت وزارت تحصیلات عالی در دسترس می باشد، در تمام آثار علمی خویش استفاده نمایند.

وزارت تحصیلات عالی افغانستان از برنامه حمایت از آموزش های حقوقی افغانستان (لیسپا) و سایر افراد ذیدخل که این رهنمود را تهیه و تدوین نموده اند، سپاسگزاری می نماید.

پوهنمل دیپلوم انجنیر عبدالنواب بالا کرزی
معین علمی وزارت تحصیلات عالی

در مورد برنامه حمایت از آموزشهای حقوقی-افغانستان (LESPA) برنامه حمایت از آموزشهای حقوقی-افغانستان (LESPA) یک برنامه ارتقای ظرفیت برای کادر علمی پوهنخی های شرعیات و حقوق افغانستان می باشد. این برنامه با حمایت مالی وزارت امور خارجه امریکا تمویل و از طریق پوهنتون واشنگتن و با همکاری وزارت محترم تحصیلات عالی افغانستان در پوهنخی های متذکره پوهنتون های دولتی کشور تطبیق می گردد. برنامه لیسپا از سال ۲۰۰۴ بدینسو در راستای ارتقای ظرفیت استادان پوهنخی های متذکره فعالیت نموده و تا به حال برای بیش از ۵۰ تن از استادان پوهنخی های یاد شده بورسیه های ماستری و برای ۷ تن از استادان جوان بورسیه دوکتورا را فراهم گردانیده است. برعلاوه، لیسپا برنامه های زمستانی و تابستانی روش تحقیق و آموزش انگلیسی اکادمیک حقوقی، محاکم تمثیلی و سیمینارهای متعددی جهت نشر مقالات علمی استادان در ژورنال های بین المللی را تدویر نموده است.

در مورد کتاب سبز

رهنمود مأخذ نویسی کتاب سبز جهت معیاری ساختن آثار علمی و تحقیقی، بویژه آثار علمی استادان و دانشجویان پوهنخی های حقوق و شرعیات کشور، با همکاری جمعی از استادان مرکز و ولایات تهیه شده است. این رهنمود با الهام از منابع معتبر چون Bluebook و Redbook و بر بنیاد رهنمود های قبلی معمول در کشور تهیه گردیده است. این رهنمود توسط داکتر محمد بشیر مبشر، کارشناس آموزش های حقوقی، تدوین گردیده و در ویراستاری آن پوهاند محمد ابراهیم ابراهیمی، استاد پوهنخی شرعیات پوهنتون کابل، پوهنمل لطف الرحمن سعید، استاد پوهنخی شرعیات پوهنتون کابل و مسؤول عمومی برنامه لیسپا در افغانستان، پوهندوی محمد فرید ظنین، استاد پوهنتون کابل و عضو بورده علمی ریاست عمومی انسجام امور اکادمیک وزارت تحصیلات عالی و حشمت خلیل نادرپور مشاور حقوقی لیسپا، نقش داشته اند. همچنان در طرح و تدوین این رهنمود نظریات استادان حقوق و شرعیات پوهنتون های مختلف کشور گرفته شده و بعد از بررسی دقیق توسط رییس انکشاف برنامه های علمی وزارت، محترم پوهنمل خواجه زیبر صدیقی، پوهنوال غلام مصطفی نخبه، استاد پوهنخی شرعیات پوهنتون کابل و منظوری مقام معینیت امور علمی محترم پوهنمل عبد التواب بالاکرزی اقدام به طبع و نشر آن گردید.

قابل یاد آوری است که ترجمه پشتورهنمود توسط محترم هجرت الله اختیار، استاد پوهنخی حقوق پوهنتون نگرهار صورت گرفته و توسط محترم احسان الله فیصل، استاد پوهنخی حقوق پوهنتون کندهار

و پوهنمل لطف الرحمن سعید، استاد پوهنځی شرعیات پوهنتون کابل بازنگری شده است. همچنان محترم نقیب الله ثاقب، رییس پوهنځی حقوق پوهنتون ننگرهار و محترم عبدالغفار صافی، معاون علمی پوهنتون کنر، متن پستورهنمود را بازنگری و نظریات خویش را در زمینه با ما شریک ساخته‌اند. در اخیر از آقای مسعود احمد نورستانی، مدیر عمومی اجرایی و احمد ندیم کاکر، مسؤل اداری دفتر لیسپا که در تنظیم امور لوجیستیکی این رهنمود همکاری نمودند، امتنان مینماییم.

فهرست مطالب

قاعده ۱: منابع اسلامی	۱۳
قاعده ۲: منابع ادیان دیگر	۱۵
قاعده ۳: قوانین و مقررات	۱۶
قاعده ۴: قضیه	۱۹
قاعده ۵: مصوبات حقوقی	۲۲
قاعده ۶: اسناد حقوقی بین المللی	۲۳
قاعده ۷: کتاب	۲۵
قاعده ۸: مقاله	۳۰
قاعده ۹: گزارش	۳۳
قاعده ۱۰: منابع چاپ نشده	۳۷
قاعده ۱۱: سایت اینترنتی	۴۰
قاعده ۱۲: مباحث شفاهی	۴۲
قاعده ۱۳: منابع تصویری و صوتی	۴۴
اصول ده گانه	۴۶

قاعده ۱: منابع اسلامی

قاعده ۱.۱: قرآن کریم

قرآن کریم، {عنوان سوره، آیه x}

مثال ۱: قرآن کریم، {الفاتحة، آیه ۶}

مثال ۲: قرآن کریم، {الأنعام، آیه ۱۳۸}

قاعده ۲.۱: حدیث شریف

نام مکمل نویسنده کتاب حدیث (سال چاپ). نام مکمل

کتاب، محقق: نام محقق (اگر کسی تحقیق کرده باشد)، محل

چاپ، ناشر، جلد(x)، صفحه.

مثال: محمد بن إسماعیل أبو عبد الله البخاري الجعفي (۱۴۲۲ق).

صحيح البخاري، محقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، بيروت،

دار طوق النجاة، جلد(۵)، ص ۱۲۳.

قاعده ۱.۲.۱: اگر احادیث شماره گذاری شده باشد

نام مکمل نویسنده کتاب حدیث (سال چاپ). نام مکمل کتاب،

محقق: نام محقق (اگر کسی تحقیق کرده باشد)، محل چاپ، ناشر،

حدیث x.

مثال: محمد بن إسماعیل أبو عبد الله البخاري الجعفي (۱۴۲۲ق). صحيح

البخاري، محقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، بيروت، دار طوق

النجاه، حدیث ۱۵۰۳.

قاعده ۱ . ۲ . ۲ : در صورتی که از کتاب حدیث تکراراً استفاده شود، فقط به ذکر نام کتاب حدیث و بعد شماره حدیث و یا صفحه آن اکتفا گردد.

مثال ۱: صحیح البخاری، حدیث ۱۵۰۴.

مثال ۲: صحیح البخاری، ص ۱۲۳.

قاعده ۲: منابع ادیان دیگر

قاعده ۲. ۱: در صورتی که منبع مربوط به یکی از ادیان ابراهیمی باشد.

نام منبع، باب، سفر. ترجمه/تدوین: نام مترجم/تدوین کننده
(سال تدوین). محل نشر، ناشر، صفحه.

مثال: کتاب مقدس: عهد عتیق و عهد جدید، ۴۰، ۲۸. ترجمه: فاضل خان همدانی (۱۳۸۰ش). تهران، انتشارات اساطیر، ۵۵.

قاعده ۲. ۲: در صورتی که منبع مربوط به یکی از ادیان غیر ابراهیمی باشد.

نام منبع، فصل، جزء. ترجمه/تدوین: نام مترجم/تدوین کننده
(سال تدوین). محل نشر، ناشر، صفحه.

مثال: بهگود گیتا، اندوه ارجونا، ۳۹. ترجمه: محمد علی موحد (۱۳۷۴ش). تهران، چاپ خانه نیل، ۶۶.

قاعده ۳: قوانین و مقررات

قاعده ۳. ۱: قانون اساسی.

نام قانون اساسی (سال انتشار). شماره جریده رسمی، ماده
فقره) (جزء/بند).

مثال ۱: قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان (۱۳۸۲ش). ۸۱۸
جریده رسمی، ماده ۳۵ (۲) (۴).
مثال ۲: قانون اساسی افغانستان (۱۳۴۳ش). ۱۲ جریده رسمی، ماده
۱۹ (۲).

قاعده ۳. ۱. ۱: در صورتی که قانون اساسی یک کشور دیگر
باشد.

نام قانون اساسی (سال انتشار). ماده (فقره) (جزء/بند).

مثال: قانون اساسی ۱۹۴۵ جمهوری اندونیزیا (۱۹۴۵). ماده ۲۹.

قاعده ۳. ۲: قانون عادی (مصوبه پارلمان).

نام قانون (سال انتشار). شماره جریده رسمی، ماده (فقره)
جزء/بند).

مثال: قانون انتخابات جمهوری اسلامی افغانستان (۱۳۹۵ش).
۱۲۲۶ جریده رسمی، ماده ۱۴ (۳) (۱).

قاعده ۳. ۲. ۱: در صورتی که مسوده قانون مورد نظر باشد، نام
قانون با اصطلاح مسوده آغاز گردد.

مسوده نام قانون (سال تسوید). ماده (فقره) (جزء/بند).

مثال: مسوده کود جزا (۱۳۹۶ش). ماده ۴۴(۳).

قاعده ۳.۲.۲: در صورتی که قانون مربوط به یک کشور دیگر باشد.

نام کشور، نام قانون (سال انتشار). ماده (فقره).

مثال: جمهوری کنیا، قانون احزاب سیاسی (۲۰۱۲). ماده ۱۱.

قاعده ۳.۳: مقررہ

عنوان مقررہ (سال انتشار). شماره جریده رسمی، ماده (فقره).

مثال: مقررہ تنظیم امور مالی و مصارف عامه (۱۳۸۵ش). ۳ جریده رسمی، ماده ۲.

قاعده ۳.۴: فرمان تقنینی.

عنوان فرمان تقنینی (سال انتشار). فرمان تقنینی شماره X، شماره

جریده رسمی، ماده (فقره) (بند).

مثال: قانون انتخابات (۱۳۹۵ش). فرمان تقنینی ۱۰۵، ۱۲۲۶ جریده رسمی، ماده ۳.

قاعده ۳.۵: اساسنامه، لایحه، پالیسی، طرز العمل، رهنمود.

عنوان طرز العمل/لایحه/پالیسی/طرز العمل/رهنمود (سال انتشار).

نام نهاد، ماده (فقره).

مثال: ۱: اصول وظایف داخلی ولسی جرگه (۱۳۹۶ش). ولسی جرگه، ماده ۴(۳).

مثال ۲: پالیسی حکومتداری محلی (۲۰۱۰). اداره مستقل ارگان های محلی، ماده ۴.

قاعده ۳. ۵. ۱: در صورتی که مسوده اساسنامه، لایحه، طرز العمل، و پالیسی و یا رهنمود مورد استناد قرار گیرد، همان قاعده ۵.۳ با اضافه مسوده در شروع عنوان آن رعایت گردد.

مثال ۱: مسوده اصول وظایف داخلی ولسی جرگه (۱۳۸۹ش). ولسی جرگه، ماده ۴(۳).

مثال ۲: مسوده پالیسی حکومتداری محلی (۲۰۰۹). اداره مستقل ارگان های محلی، ماده ۱.

قاعده ۳. ۶: در صورتی که درج قوانین و مقررات به لسان دیگر مورد نظر باشد، (۱) قواعد بالا رعایت گردد، اما (۲) منابع مذکور با نام کشور شروع گردد و (۳) شماره جریده رسمی حذف گردد

مثالها:

- Indonesia, Undang-Undang Dasar Republik Indonesia 1945 (1945). art. 130.
- Germany, Bundesnotarordnung (1937). art. 5.
- USA, Credit Practices Rule (1999). art. 5.
- USA, __ (1971-1975). Executive Order 11,609, art. 1.

قاعده ۴: قضیه

قاعده ۴. ۱: ستره محکمه

۴. ۱. ۱: قضیه جزایی در ستره محکمه

موضوع قضیه (تاریخ ابلاغ حکم). (خارنوال - مدعی علیه) ستره
محکمه، نمبر قضیه.

مثال: اختطاف (۴ ثور ۱۳۹۴ ش). (خارنوال - انور شاه) ستره محکمه، ۱۲۷.

۴. ۱. ۲: قضیه مدنی و تجارتی در ستره محکمه

موضوع قضیه (تاریخ ابلاغ حکم). (مدعی - مدعی علیه) ستره
محکمه، نمبر قضیه.

مثال: مبلغ ۴۹۲۰۶۶ کلداری پاکستانی (۱ حوت ۱۳۸۹ ش). (وزیر گل -
عبداللہ) ستره محکمه، ۹۳.

قاعده ۴. ۲: قضیه در محاکم ابتدایی و استیناف

قاعده ۴. ۲. ۱: قضیه جزایی در محاکم ابتدایی و استیناف

موضوع دعوی (تاریخ ابلاغ). (خارنوال - مدعی علیه) ولایت، محکمه
فیصله کننده، نمبر قضیه.

مثال: ۱: قضیه فروش گوشت سگ (۱۸ حوت ۱۳۹۳ ش). (خارنوال - عیسی،

عبدالقادر و ولی جان) هرات، محکمه استیناف، ۴۱۸.

مثال: ۲: قضیه سرقت موتر (۱ حمل ۱۳۹۱ ش). (خارنوال - نبی و فرید خان) کابل،

محکمه ابتداییه حوزه دوم، ۶۱.

قاعده ۲.۲.۴: قضیه مدنی در محاکم ابتدایی و استیناف

موضوع دعوی (تاریخ ابلاغ). (مدعی - مدعی علیه) ولایت،

محکمه فیصله کننده، نمبر قضیه.

مثال ۱: غصب زمین (۱۷ عقرب ۱۳۸۳ ش). (شاه گل - آغا جان) جوزجان،
محکمه استیناف، ۴۰۱.

مثال ۲: درخواست تفریق به سبب عدم پرداخت نفقه (۱۱ اسد ۱۳۸۳ ش).
(مرضیه وفا - احمد زبیر) کابل، محکمه فامیلی، ۱۵۰.

قاعده ۳.۴: در صورتی که قضیه مربوط به یک کشور دیگر باشد.

نام کشور، موضوع قضیه (تاریخ ابلاغ). (مدعی - مدعی علیه)

محکمه فیصله کننده، نمبر قضیه.

مثال: استرالیا، اعطای زمین (۱۹۹۲). (مبو - کویلند II) محکمه عالی،
۱۷۵.

قاعده ۴.۴: در صورتی که (۱) نام طرفین قضیه موجود نباشد، (۲)

حکم محکمه نهایی نشده باشد، و یا (۳) نویسنده بدلایلی

حقوقی نخواهد نام آنها را ذکر کند، همان قواعد بالا با حذف

نام طرفین قضیه رعایت گردد. البته در مورد سوم نویسنده باید

توضیحات لازم را در متن رساله خویش ارایه کند.

مثال ۱: قضیه سرقت موتر (۱ حمل ۱۳۹۱ ش). کابل، محکمه ابتداییه حوزه دوم،
۴۷.

قاعده ۴. ۵: قضایای بین المللی (محاكماتى و حكيمتى)

موضوع قضیه (تاریخ ابلاغ). (مدعى - مدعى علیه)، محكمه

فیصله کننده، نمبر قضیه.

مثال: فعالیت‌های نظامی و شبه نظامی (۲۷ جون ۱۹۸۶). (نیکاراگوا-

ایالات متحده)، محكمه بین المللی عدالت، ۱۴.

قاعده ۴. ۶: در صورتی که درج یک قضیه به لسان دیگر مورد نظر باشد، (۱) قواعد بالا رعایت گردد، اما (۲) در صورتی که قضیه مربوط به کشور خاصی باشد منبع مذکور با نام کشور شروع گردد، (۳) در صورتی که قضیه مربوط به یکی از محاکم بین المللی باشد منبع مذکور با اصطلاح "International" شروع گردد و (۴) در صورتی که قضیه مربوط به یک محكمه قاره یا منطقه باشد منبع مذکور با نام همان منطقه / قاره شروع گردد.

مثالها:

- Australia, __ (1992). (Mbo - Queensland II) Supreme Court, 175.
- USA, __ (2002). (Fox Television Stations, Inc. - FCC) Washington D.C., D.C. Circuit Court, 293 F.3d 537.
- International, Military and Paramilitary Activities (27 Jun. 1986). (Nicaragua - USA) I.C.J. 14.
- Europe, __ (2001). (Papon - France) European Court of Human Rights, 235.

قاعده ۵: مصوبات حقوقی

قاعده ۵.۱: مصوبه ستره محکمه

ستره محکمه، مصوبه (X)، نام مصوبه (سال انتشار). ماده
(فقره) (جزء/بند).

مثال: ستره محکمه، مصوبه (۴۱۶)، فروش املاک دولتی
(۱۳۹۰ش). ماده ۱.

قاعده ۵.۲: مصوبه کابینه/شورای وزیران

کابینه/شورای وزیران، مصوبه (X)، نام مصوبه (سال انتشار).
ماده (فقره) (جزء/بند).

مثال: شورای وزیران، مصوبه (۱۱)، نهالستانی و حفظ محیط زیست
(۱۳۹۴ش). ماده ۱.

قاعده ۵.۳: مصوبه کمیسیونها

نام کمیسیون، مصوبه (X)، نام مصوبه (سال انتشار). ماده
(فقره) (جزء/بند).

مثال ۱: کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی، مصوبه (۷۱)،
تفسیر کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی از مواد ۷۲ /
۷۵ / ۷۷ / ۸۹ و ۹۲ قانون اساسی در پاسخ به احاله ولسی جرگه
شورای ملی (۱۳۹۳ش). ماده ۸.

مثال ۲: کمیسیون مستقل انتخابات افغانستان، مصوبه (۷)، تعیین تاریخ
برگزاری انتخابات ولسی جرگه و شوراها و ولسوالی (۱۳۹۶ش).

قاعده ۶: اسناد حقوقی بین المللی

قاعده ۶. ۱: موافقتنامه / معاهده دوجانبه و سه جانبه

عنوان (تاریخ انعقاد). (نام کوتاه کشورهای عضو) ماده (فقره)

(جزء/بند).

مثال: موافقتنامه همکاریهای استراتژیک (۲ می ۲۰۱۲). (افغانستان و ایالات متحده) ماده ۸.

قاعده ۶. ۲: موافقتنامه / معاهده چندین جانبه (بیشتر از سه)

عنوان معاهده (تاریخ انعقاد). ماده (فقره) (جزء/بند).

مثال: اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۰ دسامبر ۱۹۴۸). ماده ۱۵(۲).

قاعده ۶. ۳: اساسنامه سازمانهای بین المللی

نام منشور (تاریخ انعقاد). ماده (فقره).

مثال: منشور سازمان ملل متحد (۲۶ جون ۱۹۴۵). ماده ۱۱.

مثال: اساسنامه دیوان بین المللی عدالت (۱۷ دسامبر ۱۹۶۳). ماده ۱(۲).

قاعده ۶. ۴: قطعنامه یا فیصله نامه سازمانهای بین المللی

موضوع قطعنامه (تاریخ صدور). نهاد صادر کننده، قطعنامه X،

ماده (فقره) (جزء/بند).

مثال: وضعیت حقوق بشر در میانمار (۲۴ دسامبر ۲۰۱۷). مجمع عمومی

ملل متحد، قطعنامه ۲۴۸/۷۲، ماده ۱(a).

قاعده ۶. ۵: در صورتی که درج یک سند حقوقی بین المللی به لسان دیگر مورد نظر باشد، قواعد بالا رعایت گردد.

مثالها:

- Strategic Partnership Agreement (30 Sep. 2014). (Afghanistan and U.S.A) art. 5(1)(a).
- Universal Declaration of Human Rights (10 Dec. 1948). art. 19.
- Charter of the United Nations (26 Jun. 1945). art 7.
- Situation of human rights in Myanmar (24 Dec. 2017). United Nation General Assembly, Res. 72/248, art. 1(a).

قاعده ۷: کتاب

قاعده ۷.۱: در صورتی که کتاب دارای یک نویسنده باشد.

نام مکمل نویسنده (سال چاپ). عنوان کتاب، محل چاپ، ناشر،
صفحه.

مثال: محمد طاهر هاشمی (۱۳۸۴ ش). به سوی دموکراسی: قانون اساسی و
نظام سیاسی نوین افغانستان، کابل، بنیاد انتشارات پرینان، ۱۵۲.

قاعده ۷.۲: در صورتی که کتاب دارای دو یا سه نویسنده باشد.

نام مکمل نویسنده اول، نام مکمل نویسنده دوم، نام مکمل نویسنده
سوم (سال چاپ). عنوان کتاب، محل چاپ، ناشر، صفحه.

مثال: فرج الله رهنورد، نعمت الله مهدوی راد (۱۳۸۹ ش). مدیریت
انتخابات، تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۹۲.

قاعده ۷.۳: در صورتی که کتاب دارای بیشتر از سه نویسنده باشد.

نام مکمل نویسنده اول و دیگران (سال چاپ). عنوان کتاب، محل
چاپ، ناشر، صفحه.

مثال: ناصر مکارم شیرازی «و دیگران» (۱۳۵۴ ش). تفسیر نمونه، تهران،
دارالکتب الاسلامیه، ۴۸۰.

قاعده ۷.۴: در صورتی که کتاب فاقد اسم نویسنده باشد، اصل ۲ این

رهنمود رعایت گردد.

_____ (سال چاپ). عنوان کتاب یا نشریه، محل چاپ، ناشر،
صفحه.

مثال: _____ (۱۳۳۶ش). حدودالعالم من المشرق الى المغرب،
کابل، مطبعة دولتی، ۴۱.

قاعده ۷.۵: در صورتی که نام مولف غلط تحریر شده باشد.

نام اشتباهی نویسنده (نام مکمل اصلی نویسنده، سال چاپ).

عنوان کتاب، محل چاپ، ناشر، صفحه.

مثال: نورگل (محمد کاظم، ۱۹۴۸). ده نشینان، پشاور، منور پرس، ۱۹.

قاعده ۷.۶: در صورتیکه کتاب فاقد سال چاپ باشد، اصل ۲ این

رهنمود رعایت گردد.

نام نویسنده (_____). عنوان کتاب یا نشریه، محل چاپ، ناشر،

صفحه.

مثال: ابو محمد غانم بن محمد البغدادی الحنفی (_____). مجمع

الضمانات، قم، دارالکتاب الاسلامی، ۲۱۵.

قاعده ۷.۷: در صورتی که کتاب دارای چندین جلد بوده و فقط یکی از

جلدهای آن مورد نظر باشد.

نام مکمل نویسنده (سال چاپ). عنوان کتاب، جلد (x)، محل چاپ،

ناشر، صفحه.

مثال: محمد بن احمد بن ابی سهل السرخسی (۱۴۱۴ق). المبسوط،

جلد (۳۰)، بیروت، دارالمعرفة، ۱۷۳.

قاعده ۷.۸: در صورتی که کتاب ترجمه از یک لسان دیگر باشد.

نام مکمل نویسنده (سال چاپ). عنوان کتاب، مترجم: نام مکمل مترجم، محل چاپ، ناشر، صفحه.

مثال: زلمی خلیل‌زاد (۱۳۹۵ش). فرستاده: از کابل تا کاخ سفید، سفر من در جهان آشفته، مترجم: هارون نجفی زاده، کابل، انتشارات عازم، ۹۷.

قاعده ۷.۹: در صورتی که کتاب یک تا سه تدوین کننده داشته باشد.

نام مکمل تدوین کننده یا نام های مکمل تدوین کننده ها (سال چاپ). عنوان کتاب، محل چاپ، ناشر، صفحه.

مثال ۱: اسدالله سعادت (۱۳۹۴ش). اصلاحات انتخاباتی: گزارشی از مطالعات، کارکردها، توصیه ها و پیشنهادات کمیسیون خاص اصلاحات انتخاباتی، کابل، انتشارات سعید، ۱۱۳.
مثال ۲: محمد نبی احمدی، مجید اسماعیل زاده (۱۳۹۳ش). دموکراسی افغانی: فرصتها و چالشها، کابل، انتشارات امیری، ۵۳.

نوت: در صورتیکه یک کتاب بیشتر از سه تدوین کننده داشته باشد، منبع مذکور با نام نویسنده اول همراه با واژه «و دیگران» آغاز گردد.

قاعده ۷.۱۰: در صورتی که تنها فصلی از یک کتاب مورد استناد باشد.

نام مکمل نویسنده، عنوان فصل (به شکل ایتالیک). در: نام مکمل تدوین کننده (سال چاپ). عنوان کتاب، محل چاپ، ناشر، صفحه.

مثال: غلام حیدر علامه، جرایم انتخاباتی. در: محمد نبی احمدی، مجید اسماعیل زاده (۱۳۹۳ش). دموکراسی افغانی: فرصتها و چالشها، کابل، انتشارات امیری، ۹۳.

نوت: منظور از واژه «در» اشاره به کتابی مینماید که فصل مورد نظر در آن کتاب به چاپ رسیده است.

قاعده ۷.۱۱: در صورتی که کتاب به لسان دیگر باشد، قواعد بالا رعایت گردد.

مثالها:

- Jennifer Brick Murtazashvili (2016). Informal Order and The State in Afghanistan, New York, Cambridge University Press, 115.
- Thomas Barfield (2012). Afghanistan: A Cultural and Historical Analysis, New Jersey, Princeton University Press, 340.
- Alvin Rabushka, Kenneth A. Shepsle (1972). Politics in Plural Societies: A Theory of Democratic Instability, New York, Pearson Longman, 105.
- Joo-Cheong Tham and Others (2011). Electoral Democracy: Australian Prospect, Melbourne,

Melbourne University Publishing, 58.

- Robert G. Moser, *Electoral Engineering in New Democracies: Can Preferred Electoral Outcomes Be Engineered?* In: Zoltan Barany & Robert G. Moser (2009). *Is Democracy Exportable?* New York, Cambridge University Press, 136.

قاعده ۸: مقاله

قاعده ۸.۱: مقاله

نام مکمل نویسنده (سال چاپ). عنوان مقاله، نام مجله، جلد (x)،

صفحه.

مثال ۱: محمد ایوب یوسفزی (۱۳۹۶ش). چارچوب قانونی مدیریت انتخابات در افغانستان بعد از ۲۰۰۱/۱۳۸۰، مجله مطالعات حقوقی افغانستان، جلد (۱)، ۹۵.

مثال ۲: لطف الرحمن سعید (۱۳۹۷ش). تحلیلی از ماده ۵۷۸ کود جزا در پرتو آیه "واضربوهن..." مجله شرعیات، جلد (۲)، ۱۰۱.

قاعده ۸.۱.۱: در صورتی که مقاله دارای دو و یا سه نویسنده باشد.

نام مکمل نویسنده اول، نام مکمل نویسنده دوم، نام مکمل نویسنده

سوم (سال چاپ). عنوان مقاله، نام مجله، جلد (x)، صفحه.

مثال: جان برایت، علی وردک (۱۳۹۶ش). په افغانستان کی جرم او جگړه، د افغانستان د حقوقی مطالعاتو مجله، توک (۱)، ۱۷۹.

قاعده ۸.۱.۲: در صورتی که مقاله دارای بیشتر از سه نویسنده باشد.

نام مکمل نویسنده اول («و دیگران» (سال چاپ). عنوان مقاله، نام

مجله، جلد (x)، صفحه.

مثال: مهدی موسوی و دیگران (۱۳۹۵ش). نگاه نزدیک به مردان و انواع مردانگی: مشارکت فعال مردان در برابری جنسیتی، واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان، —، ۱۲.

قاعده ۸.۲: در صورتی که مقاله، ترجمه از لسان دیگر باشد.

نام مکمل نویسنده یا نویسنده ها (سال چاپ). عنوان مقاله. نام مکمل مترجم، نام مجله، جلد (x)، صفحه.

مثال: کاوون کاکر، توماس کریمر، همایون رؤفی (۱۳۹۶ش). تکامل
قوة اجرائیه در افغانستان: نگاهی به گذشته و پیشنهاد های در
مورد راه پیشرو. سید رضا کاظمی، واحد تحقیق و ارزیابی
افغانستان، —، ۵.

قاعده ۸.۳: در صورتی که مقاله در مجله الکترونیکی چاپ شده باشد
یا از طریق یک سایت انترنتی قابل دسترس باشد.

نام مکمل نویسنده (سال چاپ). عنوان مقاله، نام مجله، جلد (x)،
صفحه. لینک.

مثال: حسن علی انوری (۱۳۹۵ش). حقوق بشر و اهمیت شهروندی،
پژوهشنامه گوهرشاد، جلد (۲)، ۵۱.

<http://gawharshad.edu.af/dari/wp-content/uploads/site.pdf>.

قاعده ۸.۴: در صورتی که مقاله به لسان دیگر باشد قواعد بالا رعایت
گردد.

مثالها:

— Nasiruddin Nezaami (2015). Designing Trial
Avoidance Procedures for Post-Conflict, Civil Law
Countries: Is German Absprachen an Appropriate

- Model for Efficient Criminal Justice in Afghanistan, ILSA Journal of International and Comparative Law, vol. (22), 16.
- Abdul Mahir Hazim (2017). Toward Cooperation Between Afghanistan and the International Criminal Court, The George Washington International Law Review, vol. (47), 639.
- Tilman J. Roder, Rainer Grote (2017). Delays of Elections and the Constitutional Legitimacy of the Jirga, Journal of Afghan Legal Studies, vol. (1), 146.
- André Blai and Others (2011). Strategic Vote Choice in One-round and Two-round Elections: An Experimental Study, Political Research Quarterly, Vol. (64), 640
- Najibullah Hakimi (2016). Designing an Emergency Arbitration Mechanism for Afghanistan: A Composite of Successful Models from the International Community, Southwestern Journal of International Law, vol. (22), 274. <https://www.swlaw.edu/media/3391>

قاعده ۹: گزارش

قاعده ۹. ۱: در صورتی که نام نویسنده در گزارش ذکر شده باشد.

نام مکمل نویسنده (سال چاپ). نوع گزارش: عنوان گزارش، سازمان، صفحه. لینک.

مثال: انریکو بیسوگینو و دیگران (۱۳۸۸ش). گزارش فساد اداری در افغانستان: قضایای گزارش شده رشوت توسط متضررین، دفتر سازمان ملل متحد برای مواد مخدر و جرم، ۱۶.

<https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Afghanistan/Afghanistan-corruption-survey2010-Dari.pdf>

قاعده ۹. ۱. ۲: در صورتیکه در گزارش نام نویسنده ذکر نشده باشد،

اصل ۲ همین رهنمود رعایت گردد.

_____ (سال چاپ). نوع راپور: عنوان، سازمان، صفحه. لینک.

مثال: _____ (۱۳۹۳ش). راپور سالانه: تاسیس، آمادگی و دست آوردها، کمیسیون مستقل شکایات انتخاباتی، ۲۷.

<http://iecc.gov.af/Content/files/Annual%20Report%20Dari.pdf>

قاعده ۹. ۲: گزارش خبری

نام مکمل نویسنده (تاریخ نشر). عنوان گزارش به ایتالیک، نام

نشریه، صفحه/لینک.

مثال: ظفرشاه رویی (۹ عقرب ۱۳۹۶). مجلس فرمان تعدیل قانون ثبت احوال نفوس رارد کرد، ۸ صبح، ۳.

<http://8am.af/1396/08/09/the-parliament-rejected-the-amendment-to-the-law-on-the-registration-of-civilian-population/>

قاعده ۹.۲.۱: در صورتی که اسم نویسنده در گزارش خبری ذکر نشده باشد، اصل ۲ این رهنمود رعایت گردد
_____ (تاریخ نشر). عنوان گزارش به ایتالیک، نام نشریه،
صفحه/لینک.

مثال: _____ (۱۸ فبروری ۲۰۱۵). افغانستان بعد از سوریه و بحرین بدترین انتخابات ۲۰۱۴ را داشت، بی بی سی فارسی.
http://www.bbc.com/persian/afghanistan/2015/02/150218_zs_best_worst_global

قاعده ۳.۹: اعلامیه/بیانیه/پیام مطبوعاتی.
نام نهاد (تاریخ). موضوع بیانیه. لینک.

مثال ۱: دفتر ریاست جمهوری (۱۶ عقرب ۱۳۹۶ ش). اعلامیه مطبوعاتی در پیوند به حمله تروریستی بالای تلویزیون شمشاد.
<https://president.gov.af/fa/PR-4311>

مثال ۲: ولسی جرگه (۲۱ حمل ۱۳۹۵ ش). پیام تسلیت ولسی جرگه شورای ملی افغانستان بخاطر حمله تروریستی روز سه شنبه در شهر کابل.

<http://wj.parliament.af/>

قاعده ۹.۴: در صورتی که گزارش به لسان دیگر باشد، همان قواعد بالا رعایت گردد.

مثال‌ها:

- Alan Renwick (2014). Survey Report: Afghan Perceptions of Democracy & Elections, Free and Fair Election Forum of Afghanistan, 37 [http://www.sciencespo.fr/psia/sites/sciencespo.fr/psia/files/Afghan %20Perceptions%20on%20Democracy%20and%20Elections%20final%20report.pdf](http://www.sciencespo.fr/psia/sites/sciencespo.fr/psia/files/Afghan%20Perceptions%20on%20Democracy%20and%20Elections%20final%20report.pdf).
- _____ (2009). Final Report: Presidential and Provincial Council Elections, European Union Election Observation Mission, 6. http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/D6EAB212011938EF49257696001E2076-Full_Report.pdf.
- Bryan Denton 10(Dec. 2014). *For Afghans, Name and Birthdate Census Questions Are Not So Simple*, New York Times. http://www.nytimes.com/2014/12/11/world/asia/for-afghans-name-and-birthdate-census-questions-are-not-so-simple.html?_r=0.
- _____ (13 Jun. 2014). *Recap: Afghanistan Votes*

2014 The Wall Street Journal <http://blogs.wsj.com/dispatch/2014/06/13/as-it-happens-afghanistan-votes-2014-3/>

قاعده ۱۰: منابع چاپ نشده

قاعده ۱۰. ۱: پایان نامه تحصیلی (دوکتورا، ماستری و لسانس)

نام مکمل نویسنده (سال، نوعیت پایان نامه). عنوان پایان نامه، نام نهاد تحصیلی، محل، صفحه.

مثال: زبیر صدیقی (۱۳۹۶ش، پایان نامه ماستری). بررسی نظام رسیدگی به شکایات انتخاباتی در افغانستان، دانشگاه آزاد، کابل، ۳۱.

قاعده ۱۰. ۱. ۱: در صورتی که پایان نامه به گونه آنلاین قابل دسترس باشد، لینک آن در اخیر اضافه گردد.

مثال: حسن محمدی زنجیره (۱۳۸۵ش، تیزس لسانس). اصول طراحی فیکسچرهای مدولار به کمک کامپیوتر (CAMFD)، تهران، ص ۷.
<http://mech.tct.ac.ir/Uploads/3/cms/user/File/33/template.pdf>

قاعده ۱۰. ۲: مقاله چاپ نشده

نام مکمل نویسنده (سال، نوعیت مقاله). عنوان مقاله، نام کنفرانس / ورکشاپ / سمپوزیم، صفحه.

مثال: غزال حارس (۲۰۱۷، مقاله زیرکار). رویه قضایی در افغانستان، یک رویه ناقص، همایش، چهارم مطالعات حقوقی افغانستان، ص ۱۴.

قاعده ۱۰.۲.۱: در صورتی که مقاله چاپ نشده بگونه آنلاین قابل دسترس باشد، لینک آن در اخیر اضافه گردد.

نام مکمل نویسنده (سال، نوعیت مقاله). عنوان مقاله، نام کنفرانس/
ورکشاپ/سمپوزیم، صفحه (تاریخ دریافت) لینک.

مثال: ظاهر طنین (۲۰۱۴، مقاله چاپ نشده). همه چشمان به انتخابات
افغانستان دوخته شده، _____، ۱ (۲۰ حوت ۱۳۹۶ش)

https://unama.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/UNAMA/DariPashto/Zahir%20Tanin-Dari.pdf

قاعده ۱۰.۳: در صورتی که منابع چاپ نشده به لسان دیگر نوشته شده باشد، همان قواعد بالا مراعات گردد.

مثالها:

- Shamshad Pasarlay (2016, Doctoral Dissertation).
Making the 2004 Constitution of Afghanistan:
A History and Analysis Through the Lens of
Coordination and Deferral Theory, University of
Washington School of Law, 197.
- Haroun Rahimi (2015, LLM Paper). Customary
Practice of Gerawee: A Case for Transitioning
to Real Equity-Based Financing, University of
Washington School of Law, 22.
- Leonardo R. Arriola, (2008, Ph.D. Dissertation).
Between Coordination and Cooptation: The
Opposition's Dilemma in Africa, Stanford

- University, 81. <https://search.proquest.com/openview/w/101978f38c9b5ef507ed5b51b60b90de/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Pamir Hazem (2015, Working Paper). Getting Ahead of Greenhouse Gas Emission: A Policy Shift from Command and Control to Cap and Trade, Afghan Legal Academia, 24.
- Hijratullah Safi (2015, Working Paper). Toward Compensation for Wrongful Imprisonment and Wrongful Detention in Afghanistan, Afghan Legal Academia, 9.
- Ana Larson (2010, Discussion Paper). The Wolesi Jirga in Flux, 2010: Elections and Instability I, The Afghanistan Research and Evaluation Unit, 8. <http://areu.org.af/EditionDetails.aspx?EditionId=452&ContentId=7&ParentId=7>

قاعده ۱۱: سایت انترتی

قاعده ۱۱.۱: سایت نهاد

نام نهاد، تاریخ مراجعه، لینک صفحه اصلی [Home Page].

مثال: شورای ملی دولت جمهوری اسلامی افغانستان، ۳ جدی ۱۳۹۴ ش.

<http://www.parliament.af/>

قاعده ۱۱.۱.۱: در صورتی که یک بخش از سایت نهاد مورد نظر باشد.

نام نهاد، عنوان بخش مورد نظر، تاریخ مراجعه، لینک بخش مورد نظر.

مثال: شورای ملی دولت جمهوری اسلامی افغانستان، ولسی جرگه، ۹ سرطان ۱۳۹۵ ش.

<http://wj.parliament.af/>

قاعده ۱۱.۲: مقالات و بلاگی و سایر مقالات انترتی شخصی

نام مکمل نویسنده، نام سایت (تاریخ، در صورتیکه موجود باشد).

عنوان مقاله، تاریخ مراجعه. لینک.

مثال: محمد عارف رحمانی، خبرنامه (۴ سرطان ۱۳۹۶ ش). برچیدن موانع؛ اقدام مثبت اما پیامدهای مبهم، ۲۴ سرطان ۱۳۹۶ ش.

<http://khabarnama.net/blog/2017/06/24/a-fair-initiative/>

قاعده ۱۱.۲.۱: در صورتی که نویسنده نداشته باشد

نام سایت (تاریخ، در صورتیکه ذکر شده باشد). عنوان موضوع،

تاریخ مراجعه. لینک.

مثال: ولایت غور (۱۳۹۳ش). فساد همچنان در افغانستان بیداد میکند، ۵ حمل ۱۳۹۵ش.

<http://ghur.blogfa.com/post/552>

قاعده ۱۱. ۳: در صورتی که به لسان دیگر باشد، قواعد بالا در نظر گرفته میشود.

مثال‌ها:

— National Democratic Institute, 20 Sep. 2012, <https://www.ndi.org/>

— National Democratic Institute, Afghanistan, 7 Jul. 2008, <https://www.ndi.org/afghanistan>

— Shamshad Pasarlay, Mohammad Qadamshah, Clark B. Lombardi, International Journal of Constitutional Law Blog (May 8, 2015). Reforming the Afghan Electoral System: The Current Debate and its Implications for the Plans to Amend the Afghan Constitution, 25 Feb. 2019, <http://www.icconnectblog.com/2015/05/reforming-the-afghan-electoral-system-the-current-debate-and-its-implications-for-the-plans-to-amend-the-afghan-constitution/#more-4123>.

قاعده ۱۲: مباحث شفاهی

قاعده ۱۲.۱: لکچر

نام مکمل لکچر دهنده (تاریخ لکچر). عنوان لکچر، عنوان
سیمینار/ورکشاپ/سمپوزیم، نهاد برگزار کننده، محل.

مثال ۱: عبدالعزیز دانش (۱۴ نوامبر ۲۰۱۷). نظام قضایی و شفافیت بحیث
ابزار برای مبارزه با فساد افغانستان، چهارمین کنفرانس بین المللی
مطالعات حقوقی افغانستان، بنیاد حاکمیت قانون و صلح بین الملل
مکس پلانک، کابل.

مثال ۲: هارون رحیمی (۷ ثور ۱۳۹۷ ش). نقش حواله داری در اقتصاد
افغانستان، سیمینار صنفی، پوهنحی حقوق هرات، هرات.

قاعده ۱۲.۲: مصاحبه

مصاحبه: نام مکمل مصاحبه شونده و یا مکاتبه کننده (تاریخ
نوعیت مصاحبه).

مثال ۱: مصاحبه: لطف الرحمن سعید (۳ قوس ۱۳۹۵ ش، رودر رو).

مثال ۲: مصاحبه: لطف الرحمن سعید (۱۷ اسد ۱۳۹۵ ش، اسکایپ).

مثال ۳: مکاتبه: لطف الرحمن سعید (۳ قوس ۱۳۹۵ ش، ایمیل).

مثال ۴: مصاحبه و مکاتبه: لطف الرحمن سعید (۳ قوس ۱۳۹۵ ش،
اسکایپ و ایمیل).

قاعده ۱۲.۲.۱: در صورتی که فرد مصاحبه شونده و یا مکاتبه کننده

رضایت به ذکر نامش نداشته باشد، میشود از مشغله او و یا از

اصطلاح «شخص ایکس» استفاده کرد

مصاحبه: شغل/شخص ایکس (تاریخ مصاحبه، نوعیت مصاحبه).

مثال ۱: مصاحبه: شخص ایکس (۱۲ عقرب ۱۳۹۵ش، رو در رو).

مثال ۲: مصاحبه: کارمند کلیدی دولت (۷ حمل ۱۳۹۶ش، تلفون).

قاعده ۱۲. ۳: فیصله شورا یا جرگه

نام شورا/جرگه (تاریخ). موضوع دعوی، نوعیت شکلی فیصله.

مثال: شورای قریه سنجد دره (۷ دلو ۱۳۹۱ش). حق آبه، فیصله شفاهی.

قاعده ۱۲. ۴: در صورتیکه مصاحبه، مکاتبه و یا فیصله شفاهی نشر

نشده باشد در فهرست منابع شامل نمی گردد. تنها در پاورقی

ذکر میشود.

قاعده ۱۳: منابع تصویری و صوتی

قاعده ۱۳. ۱: در صورتیکه ویدیو مربوط به یکی از برنامه های

تلویزیونی یا شبکه یی باشد.

نام برنامه: موضوع برنامه (تاریخ)، ناشر ویدیو. لینک.

مثال: سیاه و سفید: معادن افغانستان (۹ اکتوبر ۲۰۱۵). تلویزیون طلوع.

<https://www.youtube.com/watch?v=ddX9gTTkVR8>

قاعده ۱۳. ۱. ۱: در صورتی که ویدیو مربوط به گروهها و موسسات

رسانه یی و سینمایی نباشد.

عنوان ویدیو (تاریخ، در صورتی که موجود باشد). ناشر ویدیو. لینک.

مثال: رفتار غیرانسانی توسط زن فلمبردار مجارستانی (۹ سپتامبر ۲۰۱۵) رجب صفایی.

<https://www.youtube.com/watch?v=UpsiahzrCdg>

قاعده ۱۳. ۲: منبع صوتی

عنوان منبع، نهاد ناشر (تاریخ، در صورتی که موجود باشد). لینک.

مثال: آیا کمیسیون انتخابات تاریخ برگزاری انتخابات را تعیین کرده است؟، رادیو آزادی (۲۸ حوت ۱۳۹۶ش).

<https://da.azadiradio.com/a/29109313.html>

قاعده ۱۳. ۳: در صورتی که منبع صوتی یا تصویری به لسان دیگر نشر

شده باشد، قواعد بالا مراعات گردد.

مثال‌ها:

- ATN Debate, 2014 Presidential Election (Feb. 15, 2014). YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=f0r-Vi8y52c>
- A Look at the State of Diplomatic Efforts in Afghanistan, NPR (Oct. 31, 2017). <https://www.npr.org/2017/10/31/561246005/a-look-at-the-state-of-diplomatic-efforts-in-afghanistan>

اصول ده گانه

اصل ۱. برای جلوگیری از نگاهستن تکراری منابع در پاورقی، موارد ذیل باید رعایت گردند:

۱) در صورتی که یک منبع چندین بار پی هم ذکر گردد، میتوان تنها با ذکر اصطلاح «همان» و به تعقیب آن شماره صفحه/ماده/نمبر قضیه، از تکرار آن جلوگیری کرد.

مثال ۱: همان، ۱۵۴.

مثال ۲: همان، ماده ۶.

مثال ۳: همان، ۳۰۱.

۲) در صورتی که در پاورقی قبلی چندین منبع باهم ذکر گردیده باشند، برای اشاره به یکی از این منابع در پاورقی بعدی نام نویسنده/قانون/ نهاد بعد از «همان» ذکر گردد.

مثال ۱: همان، محمد طاهر هاشمی، ۱۵۴.

مثال ۲: همان، قانون انتخابات، ماده ۶.

مثال ۳: همان، ستره محکمه، ۱۲۳.

۳) برای رجوع به یک منبع که در چند پاورقی قبل و یا بعد ذکر شده باشد، نویسنده باید از عبارت «رجوع شود به (شماره پاورقی)» همراه با نام نویسنده/نهاد/قانون و صفحه مربوط استفاده کند.

مثال ۱: رجوع شود به (۱۳). محمد طاهر هاشمی، ۱۵۴.

مثال ۲: رجوع شود به (۱۵). محکمه استئناف، ۱۶۶.

مثال ۳: رجوع شود به (۱۷). قانون انتخابات، ماده ۷.

۴) در رسالات انگلیسی در پاورقی بجای «همان» از اصطلاح "ibid"

و بجای «رجوع شود به» از اصطلاح «supra note» استفاده صورت گیرد.

نوت: قاعده ۱ این رهنمود (منابع اسلامی) از این اصل مستثنی است.

اصل ۲. در صورتی که قسمتی از منبع مانند نام نویسنده، شماره قضیه و یا یک بخش دیگر معلوم نباشد و امکان پیدا کردن آن نیز موجود نباشد، محقق میتواند از علامت «—» استفاده کند. این مورد شامل حالات استثنایی بوده و استفاده بی رویه آن اعتبار تحقیق را ساقط میکند.

نوت: قواعد ۴.۴ و ۲.۲.۱ از این اصل مستثنی اند.

اصل ۳. کاربرد بعضی از مخففات در منبع نگاری:

۱) نویسنده میتواند بگونه اختیاری از «ص» و «صص» برای شماره صفحه/صفحات و از «ج» بجای «جلد» در پاورقی استفاده کند. شرط آنست که در تمامی پاورقی ها فقط از یک نورم استفاده صورت گیرد.

مثال: محمد طاهر هاشمی (۱۳۸۴ش). به سوی دموکراسی: قانون اساسی و نظام سیاسی نوین افغانستان، کابل، بنیاد انتشارات پرنیان، ۱۵۲-۱۶۱.

یا: محمد طاهر هاشمی (۱۳۸۴ش). به سوی دموکراسی: قانون اساسی و نظام سیاسی نوین افغانستان، کابل، بنیاد انتشارات پرنیان، ص ۱۵۲.

یا: محمد طاهر هاشمی (۱۳۸۴ش). به سوی دموکراسی: قانون اساسی و نظام سیاسی نوین افغانستان، کابل، بنیاد انتشارات پرنیان، صص ۱۵۲-۱۶۱.

یا: محمد طاهر هاشمی (۱۳۸۴ش). به سوی دموکراسی: قانون اساسی و نظام سیاسی نوین افغانستان، کابل، بنیاد انتشارات پرنیان، صص ۱۵۲، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۷۰.

۲) در قواعد این رهنمود "X" به معنی شماره است.

اصل ۴. در تذکر سال و یا تاریخ منابع اصول ذیل رعایت گردند:

۱) در نگارش تاریخ، روز به رقم، ماه به حروف و سال به رقم ذکر گردند. بگونه مثال: ۱۰ ثور ۱۳۸۸ش.

۲) در صورتی که تنها ذکر سال در منبع نگاری لازم باشد، برای تشخیص سال هجری شمسی از سال هجری قمری در پاورقی، برای سال هجری شمسی از مخفف «ش» و برای سال هجری قمری از «ق» در پهلوی سال در داخل قوس استفاده گردد و برای میلادی تنها ذکر سال کافی است. بگونه مثال (۱۳۸۸ش)، (۱۴۱۱ق) و (۲۰۱۳).

اصل ۵. در نوشتن منابع به لسان انگلیسی موارد ذیل در نظر گرفته شود:

۱) از "vol." بجای "Volume"، از "art." بجای "Article" و از "Res." بجای "Resolution" استفاده گردد.

۲) در نوشتن ماه میلادی نویسنده میتواند نام مکمل ماه و یا اختصار آن را بنویسد. بگونه مثال "December" یا "Dec.".

اصل ۶. نوشتن چند مرجع از عین نویسنده: در چنین حالت آثار مولف به ترتیب سال نشر آنها درج گردند. در صورتیکه که مراجع مربوط به نویسنده در عین سال به نشر رسیده باشد، در پهلوی سال نشر حروف الفبا به ترتیب ابجد ذکر گردد.

در منابعی که تاریخ آن به میلادی باشد از حروف انگلیسی استفاده گردد.

اصل ۷. در صورتی که شخص به منبع یا مرجع اصلی دسترسی نداشته باشد و نویسنده دیگری از آن منبع یا مرجع در اثر علمی خویش استفاده نموده باشد، در چنین حالت نویسنده دوم میتواند از آن به گونه نقل قول غیر مستقیم کار بگیرد و از آن در متن اثر خویش یاد آوری کند.

اصل ۸. محقق و نویسنده باید امانتداری علمی را رعایت نمایند، یعنی:

۱) هر زمانی که یک نویسنده از یک منبع در رساله یا کتاب خود استفاده میکند باید آن منبع را در پاورقی ذکر کند؛

۲) در هر نوع رساله و کتاب پژوهشی از کاربرد کاپی-پیست (Copy-Paste) مطالب از منابع دیگر که سرقت علمی شمرده میشود خود داری گردد، مگر در موارد محدود نقل قول؛

۳) استفاده تنها از یک، دو یا سه منبع برای نوشتن کلیه رساله و یا کتاب پرهیز گردد، مگر آنکه رساله در جهت نقد همان منبع یا منابع مشخص نگاشته شده باشد.

اصل ۹. تمامی قواعد این رهنمود برای نوشتن منابع در پاورقی میباشد. اما در نگاشتن فهرست منابع تمامی قواعد این رهنمود با در نظر داشت موارد ذیل رعایت گردند:

۱) اول تخلص نویسنده ها، کامه و بعد از آن نام های نویسنده ها ذکر گردد؛

۲) شماره صفحات ذکر نمی گردند؛

- ۳) مواد قوانین ذکر نمی گردند؛
  - ۴) مصاحبه ها و مکاتبه ها ذکر نمی گردند؛
  - ۵) سایت های اینترنتی ذکر نمی گردند؛
  - ۶) منابعی که در متن اثر مورد استناد قرار نگرفته اند، ذکر نمی گردند؛ و
  - ۷) ابتدا منابع از زبان های رسمی و سپس منابع از زبان های دیگر براساس حروف الفبا تنظیم گردند.
  - ۸) در منبع نگاری از درج القاب و اوصاف نویسنده چون داکتر، ماستر، قانونپوه، پوهاند و غیره در پاورقی و فهرست منابع خودداری صورت گیرد.
- اصل ۱۰. نوار صوتی یا ویدیویی که در منابع معتبر نشر نشده باشد و برای ثبت آن رضایت جوانب گرفته نشده باشد، نباید در پاورقی و یا فهرست منابع بحیث منبع ذکر گردد.

شین کتاب

د ماخذ لیکنی لارښود

محمد بشیر مبشر
د هغه سره مل:
لطف الرحمن سعید
حشمت خلیل نادرپور
محمد ابراهیم ابراهیمی
محمد فرید طنین
هجرت الله اختیار
احسان الله فیصل

د افغانستان له حقوقي زده کړو څخه د ملاتړ پروګرام (LESPA) په اړه

د افغانستان له حقوقي زده کړو څخه د ملاتړ پروګرام (LESPA) د افغانستان د حقوقو او شرعياتو پوهنځيو علمي کادرونو لپاره د ظرفيت لوړونې يو پروګرام دی. دا پروګرام د امريکا متحده ايالاتو د بهرنیو چارو وزارت په مالي مرسته د واشنګټن پوهنتون له لارې د افغانستان د لوړو زده کړو وزارت په همکارۍ د دولتي پوهنتونونو په يادو پوهنځيو کې پلي کېږي. لیسپا پروګرام له (۲۰۰۴م) کال راهيسې د افغانستان د حقوقو او شرعياتو پوهنځيو استادانو د ظرفيت لوړونې په برخه کې فعاليت کوي او تر دې دمه يې د يادو پوهنځيو له پنځوس (۵۰) کسانو زيات استادانو ته د ماسټرۍ بورسونه برابر کړي دي، د دې تر څنګ يې اوو (۷) ځوانو استادانو ته د دوکتورا بورسونه ورکړي دي. پر دې سربېره لیسپا د خپلو ژمنیو او اورنیو زده کړه ییزو پروګرامونو په ترڅ کې د يادو پوهنځيو د استادانو او يو شمېر محصلينو په کډون د حقوقي څېړنې، د اکاډميکې حقوقي زده کړې، تمثيلي محاکمو پروګرامونه برابر کړي دي او همدارنګه يې په نړيوالو ژورنالونو کې د استادانو د مقالو د چاپ په درناوي کې ګڼ علمي سيمينارونه جوړ کړي دي.

د لارښود په اړه

د مأخذ ليکنې لارښود د پلازمېنې او ولايتونو د يو شمېر استادانو د همکارۍ په ترڅ کې د استادانو په ځانگړې توگه د حقوقو او شرعياتو پوهنځيو د استادانو د علمي آثارو د معياري کېدا په موخه ترتيب شوی دی، چې د دغو پوهنځيو استادان د خپلو علمي آثارو په مأخذ ليکنه کې له يوه واحده تگلاره وکاروي. دا لارښود د معتبرو منابعو لکه Bluebook او Redbook او داسې نور ورته منابعونه په استفادې او د هيواد دننه د رايجو لارښودنو پر بنسټ ليکل شوی دی. دا لارښود د ليسانس د حقوقي زده کړو کارپوه ډاکټر محمد بشير مبشر له خوا تدوين او په بيا کتنه کې يې د کابل پوهنتون د شرعياتو پوهنځي استاد پوهاند محمد ابراهيم ابراهيمي، د کابل پوهنتون د شرعياتو پوهنځي استاد او په افغانستان کې د ليسانس پروگرام عمومي مسؤول، پوهنمل لطف الرحمن سعيد، د کابل پوهنتون استاد او د لوړو زده کړو وزارت، د اکاډميکو چارو د انسجام د عمومي رياست د علمي بورډ غړي پوهندوی محمد فريد طنين او د ليسانس پروگرام حقوقي سلاکار حشمت خليل نادرپور خپل رول ادا کړی دی. همدارنگه د دې لارښود په سکېنت او جوړښت کې د هېواد د بېلابېلو پوهنتونونو د حقوقو او شرعياتو پوهنځيو استادانو نظريات اخيستل شوي دي، چې د لوړو زدکړو وزارت د علمي چارو د رغونې رييس، ښاغلی خواجه زبير صديقي، او د کابل پوهنتون د شرعياتو پوهنځي استاد پوهنوال غلام مصطفی نخبه هر اړخيزې کتنې وروسته او د لوړو زدکړو وزارت د علمي چارو معين محترم پوهنمل عبدالنواب بالاکړزی له منظوری وروسته، چاپ او خپور شو.

د يادونې وړ ده چې د دې ليکنې پښتو ژباړه د ننګرهار پوهنتون د حقوقو

او سیاسي علومو د پوهنځی استاد محترم هجرت الله اختیار له خوا شوې ده، چې د کندهار پوهنتون د حقوقو او سیاسي علومو استاد محترم احسان الله فیصل او د کابل پوهنتون د شرعیاتو پوهنځی استاد پوهنمل لطف الرحمن سعید له خوا بیا کتنه ورباندې شوې ده. همدا شان د یادونې وړ ده چه د دی کتاب پښتو متن د ننګرهار پوهنتون د حقوقو پوهنځی رئیس، محترم نقیب الله ثاقب او د کنړ پوهنتون علمی معاون، محترم عبدالغفار صافی له خوا بیا کتنه شوې او خپل نظریات یی مونږ سره شریک کړې دی. په پای کی د لیسپا د عمومی اجرایی مدیر ښاغلی مسعود احمد نورستانی او د لیسپا اداری مسؤل، ښاغلی احمد ندیم کاکړ څخه د دی لارښود د لوجیستکی چارو د سمون په خاطر مننه کوو.

لرلیک

۵۹	..... لومړۍ قاعده: اسلامي سرچینې
۶۱	..... دویمه قاعده: د نورو دینونو سرچینې
۶۲	..... درېیمه قاعده: قوانین او مقررات
۶۶	..... څلورمه قاعده: قضیه
۷۰	..... پنځمه قاعده: حقوقي مصوبات
۷۲	..... شپږمه قاعده: د نړیوالو حقوقو اسناد
۷۴	..... اوومه قاعده: کتاب
۷۸	..... اتمه قاعده: مقاله
۸۱	..... نهمه قاعده: راپور
۸۴	..... لسمه قاعده: ناچاپې سرچینې
۸۷	..... یوولسمه قاعده: انټرنیټي پاڼې
۸۹	..... دولسمه قاعده: شفاهي بحثونه
۹۱	..... دیارلسمه قاعده: انځوریزې او غږیزې سرچینې
۹۳	..... لسکونی اصول

لومړۍ قاعده: اسلامي سرچينې

لومړۍ قاعده. ۱: قرآن کریم

قرآن کریم، {د سورت نوم، آیت X}

لومړۍ بېلگه: قرآن کریم، {الفاتحة، آیت ۶}

دویمه بېلگه: قرآن کریم، {الانعام، آیت ۱۳۸}

لومړۍ قاعده. ۲: حدیث شریف

د حدیثو د کتاب د لیکوال بشپړ نوم، (د چاپ کال). د کتاب بشپړ

نوم، څېړونکي: د څېړونکي نوم (که چا پرې څېړنه کړي وي)، د

چاپ ځای، څېړندوی، توک (X)، مخ.

بېلگه: محمد بن إسماعيل أبو عبد الله البخاري الجعفي، (۱۴۲۲ق).

صحيح البخاري، محقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، بيروت،

دار طوق النجاة، ج ۵، ص ۱۲۳.

لومړۍ قاعده. ۲. ۱. که چېرې حدیثو ته شمېرې ورکړل شوې وي

د حدیثو د کتاب د لیکوال بشپړ نوم، (د چاپ کال). د کتاب بشپړ

نوم، څېړونکي: د څېړونکي نوم (که چا پرې څېړنه کړي وي)،

د چاپ ځای، څېړندوی، د حدیث X.

بېلگه: محمد بن إسماعيل أبو عبد الله البخاري الجعفي، (۱۴۲۲ق).

صحيح البخاري، محقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، بيروت،

دار طوق النجاة، حدیث ۱۵۰۳.

لومړۍ قاعده. ۲.۲: که چېرې د حدیثو له یو داسې کتاب څخه بیا بیا گټه اخستل شوې وي، نو یوازې د حدیثو د کتاب د نوم او د حدیث د شمېرې او د صفحې او ډول بسنه کوي.

لومړۍ بېلگه: صحیح البخاری، حدیث ۱۵۰۴.

دویمه بېلگه: صحیح البخاری، ص ۱۲۳.

دویمه قاعده: د نورو دینونو سرچینې

دویمه قاعده. ۱: که چېرې سرچینه په یو ابراهیمي دین پورې اړه

ولري

د سرچینې نوم، باب، سفر. ژباړه/تدوین: د ژباړن / تدوینونکي نوم

(د تدوین کال). د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

بېلګه: کتاب مقدس: عهد عتیق و عهد جدید، ۴۰ هـ ۲۸. ترجمه: فاضل
خان همدانی (۱۳۸۰ ش). تهران، انتشارات اساطیر، ۵۵.

دویمه قاعده. ۲: که چېرې سرچینه په یو غیر ابراهیمي دین پورې اړه ولري

د سرچینې نوم، فصل، جز. ژباړه/تدوین: د ژباړن / تدوینونکي نوم

(د تدوین کال). د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

بېلګه: بهګود گیتا، اندوه ارجونا، ۳۹. ترجمه: محمد علی موحد
(۱۳۷۴ ش). تهران، چاپ خانه نیل، ۶۶.

درېيمه قاعده: قوانين او مقررات

درېيمه قاعده. ۱: اساسي قانون

د اساسي قانون نوم (د خپرېدا کال). درسمي جريدې کڼه، ماده

(فقره) (جزء/بند).

لومړۍ بېلگه: د افغانستان اسلامي جمهوري دولت اساسي قانون (۱۳۸۲)

(ل). ۸۱۸ رسمي جريده، ۳۵ ماده.

دويمه بېلگه: د افغانستان اساسي قانون (۱۳۴۳ ل). ۱۲ رسمي جريده، ۱۹

ماده.

درېيمه قاعده. ۱.۱: که چېرې د کوم بل هېواد اساسي قانون وي.

د اساسي قانون نوم (نېټه). ماده (فقره) (جزء/بند).

بېلگه: د اندونيزيا جمهوري ۱۹۴۵ اساسي قانون (اکت ۱۹۴۵). ۲۹ ماده.

درېيمه قاعده. ۲: عادي قانون (د ملي شورا مصوبې)

د قانون نوم (د خپرېدا کال). درسمي جريدې کڼه، ماده (فقره)

(جزء/بند).

بېلگه: د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د انتخاباتو قانون (۱۳۹۵ ل).

۱۲۲۶ رسمي جريده، ۳ ماده.

درېيمه قاعده. ۱.۲: که چېرې د پام وړ قانون له مسودې څخه کڼه

شوي وي، نو د قانون نوم سره بايد (مسوده) وليکل شي.

شین کتاب: د مأخذ لیکنې لارښود ۶۳

د قانون د مسودې نوم (د تسوید کال). ماده (فقره) (جزء/بند).

بېلگه: د جزاکود مسوده (۱۳۹۶ ل). ۴۴ ماده (۳).

درېیمه قاعده. ۲.۲: که چېرې د یو بل هېواد قانون وي، نو:

د هېواد نوم، د قانون نوم (د خپرېدا کال). ماده (فقره).

بېلگه: د کنیا جمهوري، د سیاسي احزابو قانون (۲۰۱۲). ۱۱ ماده.

درېیمه قاعده. ۳: مقرره

د مقرري نوم (د خپرېدا کال). د رسمي جريدې کڼه، ماده (فقره).

بېلگه: د عامه مصارفو او مالي چارو د تنظيم مقرره (۱۳۸۵ ل). ۸۹۳

رسمي جريده، ۲ ماده.

درېیمه قاعده. ۴: تقنيني فرمان

د تقنيني فرمان سرليک (کال). تقنيني فرمان x، د رسمي جريدې

کڼه، ماده (فقره)(بند).

بېلگه: د انتخاباتو قانون (۱۳۹۵ ل). تقنيني فرمان ۱۰۵، ۱۲۲۶

رسمي جريده، ۳ ماده.

درېیمه قاعده. ۵: اساسنامه، لايحه، تگلاره (پالیسي)، کړنلاره

(طرز العمل)، لارښود

د کړنلارې/الايحي/تگلارې/لارښود سرليک (کال). د بنسټ نوم،

ماده (فقره).

لومړۍ بېلگه: د ولسي جرگې د کورنيو چارو اصول (١٣٩٦ ل). ولسي جرگه، ٤ ماده.
دويمه بېلگه: د محلي حکومتدارۍ تگلاره (پاليسي) (٢٠١٠). د محلي ارگانونو خپلواکه اداره، ٤ ماده.

درېيمه قاعده. ٥. ١: که چېرې د اساسنامې، لايحې، کړنلارې، تگلارې او لارښود پر مسودې باندې استناد کېږي، هماغه د درېيمې قاعدې له ٥ گڼې څخه گټنه کېږي، يوازې له سرليک سره (مسوده) ليکل کېږي.

لومړۍ بېلگه: د ولسي جرگې د کورنيو چارو د اصولو مسوده (١٣٨٩ ل). ولسي جرگه، ٤ ماده.

دويمه بېلگه: د محلي حکومتدارۍ د تگلارې (پاليسي) مسوده (٢٠٠٩). د محلي ارگانونو خپلواکه اداره، ١ ماده.

درېيمه قاعده. ٦: که چېرې په بله ژبه د قوانينو او مقرراتو درج په پام کې وي، نو: (١) پورتنۍ قاعدې دې رعايت شي، (٢) خويادې سرچينې دې د هماغه هېواد په نوم پيل شي، (٣) د رسمي جريدې شمېره دې لرې شي.

بېلگې:

— Indonesia, Undang-Undang Dasar Republik Indonesia 1945 (1945). art. 130.

— Germany, Bundesnotarordnung (1937). art. 5.

شین کتاب: د مأخذ لیکنې لارښود ۶۵

— USA, Credit Practices Rule (1999). art. 5.

— USA, __ (1971-1975). Executive Order 11,609, art. 1.

څلورمه قاعده: قضيه

څلورمه قاعده. ۱: ستره محڪمه

څلورمه قاعده. ۱. ۱: په ستره محڪمه ڪي جزايي قضيه

د قضيهي موضوع (د حڪم د ابلاغ نېٽه). (څارنوال - مدعي عليه)

ستره محڪمه، د قضيهي ڪنه.

پبلڪه: اختطاف (د غويي مياشتي ۴، ۱۳۹۴ ل). (څارنوال - انور شاه)

ستره محڪمه، ۱۲۷.

څلورمه قاعده. ۲. ۱: په ستره محڪمه ڪي مدني او سوداڪري قضيه

د قضيهي موضوع (د حڪم د ابلاغ نېٽه). مدعي - مدعي عليه،

ستره محڪمه، د قضيهي ڪنه.

پبلڪه: ۴۹۲۰۶۶ پاڪستاني ڪلداري (ڪب ۱، ۱۳۸۹ ل). (وزير گل -

عبدالله) ستره محڪمه، ۹۳.

څلورمه قاعده. ۲: په استيناف او ابتدائيه محڪمو ڪي قضيه

څلورمه قاعده. ۱. ۲: په استيناف او ابتدائيه محڪمو ڪي جزايي

قضيه

د دعوي موضوع (د ابلاغ نېٽه). (څارنوال - مدعي عليه) ولايت،

پرپڪره ڪوونڪي محڪمه، د قضيهي ڪنه.

لومري پبلڪه: د سبي د غونڊي د خرڇولو قضيه (ڪب ۱۸، ۱۳۹۳ ل).

(څارنوال - عيسي، عبدالقادر او ولي جان) د هرات استيناف

محڪمه، ۴۱۸.

دویمه بېلگه: د موټر د غلا قضیه (وری ۱، ۱۳۹۱ ل). (څارنوال - نبي و فرید خان) کابل، د دوهمې حوزې ابتدائیه محکمه، ۶۱.

څلورمه قاعده. ۲. ۲: په استیناف او لومړنۍ محکمو کې مدني قضیه

د دعوې موضوع (د ابلاغ نېټه). (مدعي - مدعي عليه) ولایت، پرېکړه کوونکې محکمه، د قضیې ګڼه.

لومړۍ بېلگه: د ځمکې غصب (لړم ۱۷، ۱۳۸۳ ل). (شاه کل - آغا جان) جوزجان، د استیناف محکمه، ۴۰۱.

دویمه بېلگه: د نفقې د نه ورکولو په سبب د تفریق غوښتنه (د زمري ۱۱، ۱۳۸۳ ل). (مرضیه وفا - احمد زبیر) کابل، فامیلی محکمه، ۱۵۰.

څلورمه قاعده. ۳: که چېرې قضیه په یو بل هېواد پورې اړه ولري

د هېواد نوم، د قضیې موضوع (د ابلاغ نېټه). (مدعي - مدعي عليه). پرېکړه کوونکې محکمه، د قضیې ګڼه.

بېلگه: آسترالیا، د ځمکې اعطا (۱۹۹۲). (مبو - کوینلند III). عالی محکمه، ۱۷۵.

څلورمه قاعده. ۴: که چېرې (۱) د قضیې د لوریو نومونه نه وي، (۲) د محکمې حکم نهایی شوی نه وي، او یا (۳) لیکوال د حقوقي دلایلو له امله ونه غواړي چې نومونه یې ذکر کړي، له پورتنیو قواعدو څخه د لوریو د نومونو په حذف سره عمل کېږي. خو د درېیم مورد په اړه باید په خپله لیکنه کې لازمه رڼا واچوي.

بېلگه: د موټر د غلا قضیه (د وري ۱، ۱۳۹۱ ل). کابل، د دوهمې
حوزې ابتدائیه محکمه، ۴۷.

خلورمه قاعده. ۵: نړیوالې قضیې (د محکمو او حکمیت قضیې)
د قضیې موضوع (د ابلاغ نېټه). (مدعي - مدعي علیه)، پرېکړه کوونکې
محکمه، د قضیې ګڼه.

بېلگه: جګړه ییزو او د جګړیزو ورته کړنې (جون ۲۷، ۱۹۸۶).
(نیکاراګوا - د امریکې متحده ایالات)، د عدالت نړیواله محکمه، ۱۴.

خلورمه قاعده. ۶: که چېرې په بله ژبه کې درج یوه قضیه د پام وړ
وي، (۱) پورتنۍ قاعدې دې رعایت شي، خو (۲) که چېرې
قضیه په کوم ځانګړي هېواد پورې اړه ولري، نو یاده سرچینه
د هېواد د نوم په لیکلو پیلېږي، (۳) که چېرې قضیه په نړیوالو
محکمو پورې اړه ولري، یاده سرچینه د "International" په
اصطلاح پیلېږي او (۴) که چېرې قضیه زموږ په لویې وچې یا
سیمې پورې اړوند کوم هېواد پورې اړه ولري، یاده سرچینه د
هماغې لویې وچې یا سیمې په نوم پیلېږي.

بېلګې:

- Australia, __ (1992). (Mbo - Queensland II) Supreme Court, 175.
- USA, __ (2002). (Fox Television Stations, Inc. - FCC) Washington D.C., D.C. Circuit Court, 293 F.3d 537.
- International, Military and Paramilitary Activities (27

Jun. 1986). (Nicaragua - USA) I.C.J. 14.

— Europe, __ (2001). (Papon - France) European Court of Human Rights, 235.

پنځمه قاعده: حقوقي مصوبات

پنځمه قاعده. ۱: د سترې محکمې مصوبات

ستره محکمه، مصوبه (X)، د مصوبې نوم (د خپرېدا کال). ماده
(فقره) (جزء/بند).

پېلگه: ستره محکمه، مصوبه (۴۱۶)، فروش املاک دولتي (۲ جوزا
۱۳۹۰ش). ماده ۱.

پنځمه قاعده. ۲: د کابینې / وزیرانو شورا مصوبه

کابینه/ د وزیرانو شورا، مصوبه (X)، د مصوبې نوم (د خپرېدا
کال). ماده (فقره) (جز/بند).

پېلگه: شورای وزیران، مصوبه (۱۱). نهالشانې و حفظ محیط زیست
۱۳۹۴ش). ماده ۱.

پنځمه قاعده. ۳: د کمیسیونونو مصوبه

د کمیسیون نوم، مصوبه (X)، د مصوبې نوم (د خپرېدا کال). ماده
(فقره) (جز/بند).

لومړۍ پېلگه: کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی،
مصوبه (۷۱). تفسیر کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون
اساسی از مواد ۷۲ / ۷۵ / ۷۷ / ۸۹ و ۹۲ قانون اساسی در
پاسخ به احاله ولسی جرگه شورای ملی (۱۳۹۳ش). ماده ۸.

شین کتاب: د مأخذ لیکنې لارښود ۷۱

دویمه بېلگه: کمیسیون مستقل انتخابات افغانستان، مصوبه (۷). تعیین
تاریخ برگزاری انتخابات ولسی جرگه و شوراهاى ولسوالی
(۱۳۹۶ش).

شپږمه قاعده: د نړیوالو حقوقو اسناد

شپږمه قاعده. ۱: دوه اړخیز او درې اړخیز هوکړه لیک / ژمنلیک

سرلیک (د هوکړې / ژمنې نېټه). (د غړیو هېوادونو لند نومونه) ماده
(فقره) (جز/بند).

بېلگه: موافقتنامه همکارۍ های استراتژیک (۲ می ۲۰۱۲). (افغانستان و ایالات متحده)، ماده ۸.

شپږمه قاعده. ۲: خو اړخیز (له درېوو څخه د زیاتو هېوادونو ترمنځ)
هوکړه لیک / ژمنلیک

د ژمنلیک/هوکړه لیک سرلیک (د ژمنې/هوکړې نېټه). ماده (فقره)
(جز/بند).

بېلگه: اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۳۲۷ش). ماده ۱۵(۲).

شپږمه قاعده. ۳: د نړیوالو سازمانونو اساسنامه

د منشور نوم (د ترې نېټه). ماده (فقره).

لومړۍ بېلگه: منشور سازمان ملل متحد (۲۶ جون ۱۹۴۵). ماده ۱۱
دویمه بېلگه: اساسنامه دیوان بین المللی عدالت (۱۷ دسامبر ۱۹۶۳). ماده ۱(۲).

شپږمه قاعده. ۴: د نړیوال سازمان پرېکړه لیک

د پرېکړه لیک موضوع (د خپراوي نېټه) خپروونکی بنسټ، پرېکړه
لیک x، ماده (فقره) (جز/بند).

بېلگه: وضعیت حقوق بشر در میانمار (۲۴ دسامبر ۲۰۱۷). مجمع عمومی ملل متحد، قطعنامه ۲۴۸/۷۲، ماده ۱(a).

شپږمه قاعده. ۵: که چېرې په بله ژبه له یو نړیوال حقوقي سند څخه راخیستنه د پام وړ وي، نو پورتنۍ قاعدې په پام کې نیول کیږي.

بېلگې:

- Strategic Partnership Agreement (30 Sep. 2014). (Afghanistan and U.S.A) art. 5(1)(a).
- Universal Declaration of Human Rights (10 Dec. 1948). art. 19.
- Charter of the United Nations (26 Jun. 1945). art 7.
- Situation of human rights in Myanmar (24 Dec. 2017). United Nation General Assembly, Res. 72/248, art. 1(a).

اوومه قاعده: کتاب

اوومه قاعده. ۱: که چېرې کتاب یو لیکوال ولري

د کتاب د لیکوال بشپړ نوم (د چاپ کال). د کتاب سرلیک، د چاپ

مخ، چاپ خپرنډوی، مخ.

بېلګه: محمد طاهر هاشمی (۱۳۸۴ ش). به سوی دموکراسی: قانون اساسی و نظام سیاسی نوین افغانستان، کابل، بنیاد انتشارات پرنیان، ۱۵۲.

اوومه قاعده. ۲: که چېرې کتاب دوه یا درې لیکوالان ولري

د لومړي لیکوال بشپړ نوم، د دویم لیکوال بشپړ نوم، د درېیم لیکوال

بشپړ نوم (د چاپ کال). د کتاب سرلیک، د چاپ مخ، چاپ خپرنډوی،

مخ.

بېلګه: فرج الله رهنورد، نعمت الله مهدوی راد (۱۳۸۹ ش). مدیریت انتخابات، تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۹۲.

اوومه قاعده. ۳: که چېرې کتاب له درېوو څخه هم ډېر لیکوالان ولري

د لومړي لیکوال بشپړ نوم او نور (د چاپ کال). د کتاب سرلیک، د

چاپ مخ، چاپ خپرنډوی، مخ.

بېلګه: ناصر مکارم شیرازی و دیگران (۱۳۵۴ ش). تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیة، ۴۸۰.

شین کتاب: د مأخذ لیکنې لارښود ۷۵

اوومه قاعده. ۴: که چېرې د کتاب د لیکوال نوم شتون ونه لري، د دی لارښود دویم اصل مراعات شي. _____ (د چاپ کال). د کتاب یا خپرونې سرلیک، د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

پېلگه: _____ (۱۳۳۶ش). حدود العالم من المشرق الى المغرب، کابل، مطبعة دولتی، ۴۱.

اوومه قاعده. ۵: که چېرې د کتاب د لیکوال نوم ناسم لیکل شوی وي د کتاب د لیکوال ناسم نوم (د کتاب د لیکوال اصلي یا سم نوم، د چاپ کال). د کتاب سرلیک، د چاپ ځای، خپرندوی، مخ. پېلگه: نورگل (محمد کاظم، ۱۹۴۸). ده نشینان، پشاور، منور پرس، ۱۹.

اوومه قاعده. ۶: که چېرې د کتاب د چاپ کال نه وي معلوم، د دی لارښود دویم اصل مراعات شي. د لیکوال نوم (____). د کتاب یا خپرونې سرلیک، د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

پېلگه: ابو محمد غانم بن محمد البغدادی الحنفی (____). مجمع الضمانات، دارالکتاب الاسلامی، ۲۱۵.

اوومه قاعده. ۷: که چېرې کتاب خو توكه وي او يوازې يو توك يې د پام وړ وي د لیکوال بشپړ نوم (د چاپ کال). د کتاب سرلیک، توك (x)، د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

پېلگه: محمد بن احمد بن ابی سهل السرخسی (۱۴۱۴ق). المبسوط، جلد (۳۰)، بیروت، دارالمعرفه، ۱۷۳.

اوومه قاعده. ۸: که چېرې کتاب له بلې ژبې څخه ژباړل شوی وي.

د لیکوال بشپړ نوم (د چاپ کال). د کتاب سرلیک، ژباړن: د ژباړن بشپړ نوم، د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

پبلکه: زلمی خلیلزاد (۱۳۹۵ ش). فرستاده: از کابل تا کاخ سفید، سفر من در جهان آشفته، مترجم: هارون نجفی زاده، کابل، انتشارات عازم، ۹۷.

اوومه قاعده. ۹: که چېرې کتاب یو یا څو تدوینونکي ولري.

د تدوینونکي بشپړ نوم یا هم د تدوینونکیو بشپړ نومونه (د چاپ کال). د کتاب سرلیک، د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

لومړۍ پبلکه: اسد الله سعادت (۱۳۹۴ ش). اصلاحات انتخاباتی: گزارشی از مطالعات، کارکردها، توصیه ها و پیشنهادات کمیسیون خاص اصلاحات انتخاباتی، کابل، انتشارات سعید، ۱۱۳.

دویمه پبلکه: محمد نبی احمدی، مجید اسماعیل زاده (۱۳۹۳ ش). دموکراسی افغانی: فرصتها و چالشها، کابل، انتشارات امیری،

اوومه قاعده. ۱۰: که چېرې د یو کتاب یوازې پریو څپرکي استناد شوی وي.

د لیکوال بشپړ نوم، د څپرکي سرلیک (د ایټالیک په بڼه) په: د تدوینونکي بشپړ نوم (د چاپ کال) د کتاب سرلیک، د چاپ ځای، خپرندوی، مخ.

بېلگه: غلام حیدر علامه، جرایم انتخاباتی. در: محمد نبی احمدی،
مجید اسماعیل زاده (۱۳۹۳ش). دموکراسی افغانی: فرصتها و
چالشها، کابل، انتشارات امیری، ۹۳.

اوومه قاعده. ۱۱: که چېرې کتاب پر بله کومه ژبه وي، نو پورتنی
قاعدې رعایتېږي.

بېلگې:

- Jennifer Brick Murtazashvili (2016).
Informal Order and The State in Afghanistan,
New York, Cambridge University Press, 115.
- Thomas Barfield (2012). Afghanistan: A Cultural
and Historical Analysis, New Jersey, Princeton
University Press, 340.
- Alvin Rabushka, Kenneth A. Shepsle (1972).
Politics in Plural Societies: A Theory of
Democratic Instability, New York, Pearson
Longman, 105.
- Joo-Cheong Tham and Others (2011). Electoral
Democracy: Australian Prospect, Melbourne,
Melbourne University Publishing, 58.
- Robert G. Moser, *Electoral Engineering in New
Democracies: Can Preferred Electoral Outcomes Be
Engineered?* In: Zoltan Barany & Robert G. Moser
(2009). *Is Democracy Exportable?* New York,
Cambridge University Press, 136.

اتمۀ قاعدۀ: مقاله

اتمۀ قاعدۀ. ۱: مقاله

د لیکوال بشپړ نوم (د چاپ کال). د مقالې سرلیک، د مجلې نوم،

ټوک (x)، مخ.

لومړۍ بېلګه: محمد ایوب یوسفزی (۱۳۹۶ش). چارچوب قانونی مدیریت انتخابات در افغانستان بعد از ۲۰۰۱/۱۳۸۰، مجله مطالعات حقوقی افغانستان، جلد (۱)، ۹۵. دویمه بېلګه: لطف الرحمن سعید (۱۳۹۷ش). تحلیلی از ماده ۵۷۸ کود جزا در پرتو آیه "واضربوهن..."، مجله شرعیات، جلد ۲، ۱۰۱.

اتمۀ قاعدۀ. ۱.۱: که چېرې مقاله دوه یا درې لیکوالان ولري

د لومړي لیکوال بشپړ نوم، د دویم لیکوال بشپړ نوم، د درېیم

لیکوال بشپړ نوم (د چاپ کال). د مقالې سرلیک، د مجلې نوم،

ټوک (x)، مخ.

بېلګه: جان برایت، علی وردک (۱۳۹۶ ل). په افغانستان کی جرم او جګړه، د افغانستان د حقوقی مطالعاتو مجله، ټوک (۱)، ۱۷۹.

اتمۀ قاعدۀ. ۱. ۲: که چېرې مقاله له درېو څخه هم زیات لیکوالان

ولري

د لومړي لیکوال بشپړ نوم 'اونور' (د چاپ کال). د مقالې سرلیک،

د مجلې نوم، ټوک (x)، مخ.

بېلگه: سید مهدی موسوی و دیگران (۱۳۹۵ش). نگاه نزدیک به مردان و انواع مردانگی: مشارکت فعال مردان در برابری جنسیتی، واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان، —، ۱۲.

اتمہ قاعدہ ۲: که چپرې مقاله له یوې بلې ژبې ژباړل شوي وي
د لیکوال یا لیکوالو بشپړ نوم (د چاپ کال). د مقالې سرلیک. د
ژباړن بشپړ نوم، د مجلې نوم، توک (x)، مخ.

بېلگه: کاوون کاکر، توماس کریمر، همایون رؤفی (۱۳۹۶ش). تکامل
قوة اجراییه در افغانستان: نگاهی به گذشته و پیشنهاد های در
مورد راه پیشرو. سید رضا کاظمی، واحد تحقیق و ارزیابی
افغانستان، —، ۵.

اتمہ قاعدہ ۳: که چپرې مقاله په برېښنایي مجله کې خپره شوې
وي یا هم دیوې انټرنېټي پاڼې له لارې تر لاسه کېدای شي
د لیکوال بشپړ نوم (د چاپ کال). د مقالې سرلیک، د مجلې نوم،
توک (x)، مخ، لینک.

بېلگه: حسن علی انوری (۱۳۹۵ش). حقوق بشر و اهمیت شهروندی،
پژوهشنامه گوهرشاد، جلد (۲)، ۵۱.

<http://gawharshad.edu.af/dari/wp-content/uploads/site.pdf>

اتمہ قاعدہ ۴: که چپرې مقاله پر بلې ژبې وي، پورتنۍ قاعدې دې
رعایت شي.

بېلګې:

- Nasiruddin Nezaami (2015). Designing Trial Avoidance Procedures for Post–Conflict, Civil Law Countries: Is German Absprachen an Appropriate Model for Efficient Criminal Justice in Afghanistan, *ILSA Journal of International and Comparative Law*, vol. (22), 16.
- Abdul Mahir Hazim (2017). Toward Cooperation Between Afghanistan and the International Criminal Court, *The George Washington International Law Review*, vol. (47), 639.
- Tilman J. Roder, Rainer Grote (2017). Delays of Elections and the Constitutional Legitimacy of the Jirga, *Journal of Afghan Legal Studies*, vol. (1), 146.
- André Blai and Others (2011). Strategic Vote Choice in One–round and Two–round Elections: An Experimental Study, *Political Research Quarterly*, Vol. (64), 640
- Najibullah Hakimi (2016). Designing an Emergency Arbitration Mechanism for Afghanistan: A Composite of Successful Models from the International Community, *Southwestern Journal of International Law*, vol. (22), 274. <https://www.swlaw.edu/media/3391>

نهمه قاعده: راپور

نهمه قاعده. ۱: که چېرې په راپور کې د لیکوال نوم یاد شوی وي
د لیکوال بشپړ نوم (د چاپ کال). د راپور ډول: سرلیک، مخ اداره،
لینک.

بېلگه: انریکو بیسوگینو و دیگران (۱۳۸۸ ش). فساد اداری در افغانستان:
قضایای گزارش شده رشوت توسط متضررین، دفتر سازمان ملل
متحد برای مواد مخدر و جرم، ۱۶.

[https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Afghanistan/
Afghanistan-corruption-survey2010-Dari.pdf](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Afghanistan/Afghanistan-corruption-survey2010-Dari.pdf)

نهمه قاعده. ۱.۲: که چېرې په راپور کې د لیکوال نوم نه وي یاد
شوی، د دی لارښود دویم اصل مراعات شي.
_____ (د چاپ کال). د راپور ډول: سرلیک، مخ، اداره لینک.

بېلگه: _____ (۱۳۹۳ ش). راپور سالانه: تاسیس، آمادگی و دست
آوردها، کمیسیون مستقل شکایات انتخاباتی ۲۷.
<http://iecc.gov.af/Contnt/files/Annual%20Report%20Dari.pdf>

نهمه قاعده. ۲: خبري راپور

د لیکوال بشپړ نوم (د خپرېدو نېټه). د راپور سرلیک (په ایتالیک).
د خپرونې نوم، مخ/لینک.

بېلگه: ظفرشاه رویی (۹ عقرب ۱۳۹۶ ش). مجلس فرمان تعدیل قانون ثبت احوال نفوس رارډ کړد، ۸ صبح.
<http://8am.af/1396/08/09/the-parliament-rejected-the-amendment-to-the-law-on-the-registration-of-civilian-population/>

نهمه قاعده. ۲. ۱: که چېرې د لیکوال نوم په خبرې راپور کې نه وي یاد شوی، د دی لارښود دویم اصل مراعات شي.
_____ (د خپرېدو نېټه). د راپور سرلیک (په ایټالیک). د خپرونې نوم، مخ/لینک.

بېلگه: _____ (۱۸ فبروری ۲۰۱۵). افغانستان بعد از سوریه و بحرین بدترین انتخابات ۲۰۱۴ را داشت، بی بی سی فارسی.
http://www.bbc.com/persian/afghanistan/2015/02/150218_zs_best_worst_global

نهمه قاعده. ۳: اعلامیه / بیانیه / خبري پیغام
د بنسټ نوم (نېټه). د بیانیې موضوع. لینک.

لومړۍ بېلگه: دفتر ریاست جمهوری (۱۶ عقرب ۱۳۹۶ ش). اعلامیه مطبوعاتی در پیوند به حمله تروریستی بالای تلویزیون شمشاد.
<https://president.gov.af/fa/PR-4311>

دویمه بېلگه: ولسی جرگه (۲۱ حمل ۱۳۹۵ ش). پیام تسلیت ولسی جرگه شورای ملی افغانستان بخاطر حمله تروریستی روز سه شنبه در شهر کابل.

<http://wj.parliament.af/>

نهمه قاعده. ۴: که چېرې راپورپه بله ژبه وي، پورتنی قاعدې په پام
کی نیول کیږي .

بېلګې:

- Alan Renwick (2014). Survey Report: Afghan Perceptions of Democracy & Elections, Free and Fair Election Forum of Afghanistan, 37 [http://www.sciencespo.fr/psia/sites/sciencespo.fr/psia/files/Afghan %20Perceptions%20on%20Democracy%20and%20Elections%20final%20report.pdf](http://www.sciencespo.fr/psia/sites/sciencespo.fr/psia/files/Afghan%20Perceptions%20on%20Democracy%20and%20Elections%20final%20report.pdf).
- _____ (2009). Final Report: Presidential and Provincial Council Elections, European Union Election Observation Mission, 6. http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/D6EAB212011938EF49257696001E2076-Full_Report.pdf.
- Bryan Denton 10(Dec. 2014). *For Afghans, Name and Birthdate Census Questions Are Not So Simple*, New York Times. http://www.nytimes.com/2014/12/11/world/asia/for-afghans-name-and-birthdate-census-questions-are-not-so-simple.html?_r=0.
- _____ (13 Jun. 2014). *Recap. Afghanistan Votes 2014* *The Wall Street Journal* <http://blogs.wsj.com/dispatch/2014/06/13/as-it-happens-afghanistan-votes-2014-3/>

لسمه قاعده: ناچاپي سرچینې

لسمه قاعده. ۱: تحصيلي پایلیک (دوکتورا، ماسټري او لسانس)
د لیکوال بشپړ نوم (کال، د پایلیک ډول). د پایلیک سرلیک، د
تحصيلي بنسټ نوم، ځای، مخ.

بېلگه: زبیر صدیقی (۱۳۹۶ش، پایان نامه ماستری). بررسی نظام
رسیدگی به شکایات انتخاباتی در افغانستان، دانشگاه آزاد،
کابل، ۳۱.

لسمه قاعده. ۱.۱: که چېرې پایلیک پر لیکه موندل کېږي، لینک
دې یې په پای کې وراضافه شي.

بېلگه: حسن محمدی زنجیره، (۱۳۸۵ش، تیزس لسانس) اصول طراحی
فیکسچرهای مدولار به کمک کامپیوتر (CAMFD)، تهران، ص
۷.

<http://mech.tct.ac.ir/Uploads/3/cms/user/File/33/template.pdf>

لسمه قاعده. ۲: ناچاپه مقاله

د لیکوال بشپړ نوم (کال، د مقالې ډول). د مقالې سرلیک، د
کنفرانس/ورکشاپ/سیمپوزیم نوم، مخ.

بېلگه: غزال حارس (۲۰۱۷، مقاله زیرکار). رویه قضایی در افغانستان،
یک رویه ناقص، همایش چهارم مطالعات حقوقی افغانستان،
ص ۱۴.

لسمه قاعده. ۲. ۱: که چېرې ناچاپه مقاله پرلیکه موندل کېږي، لینک دې یې په پای کې وراضافه شي.
د لیکوال بشپړ نوم (کال). د مقالې سرلیک، د مقالې ډول، د کنفرانس/ورکشاپ/سیمپوزیم نوم، مخ (د موندنې نېټه) لینک.

بېلگه: ظاهر طنین (۲۰۱۴، مقاله چاپ نشده). همه چشمان به انتخابات افغانستان دوخته شده، —، ۱(۲۰ حوت ۱۳۹۶ش)://
https://unama.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/UNAMA/DariPashto/Zahir%20Tanin-Dari.pdf

لسمه قاعده. ۳: که چېرې ناچاپه سرچینه پر بله ژبه وي، پورتنۍ قاعدې په پام کې نیول کېږي.

بېلگې:

- Shamshad Pasarlay (2016, Doctoral Dissertation). Making the 2004 Constitution of Afghanistan: A History and Analysis Through the Lens of Coordination and Deferral Theory, University of Washington School of Law, 197.
- Haroun Rahimi (2015, LLM Paper). Customary Practice of Gerawee: A Case for Transitioning to Real Equity-Based Financing, University of Washington School of Law, 22.
- Leonardo R. Arriola, (2008, Ph.D. Dissertation). Between Coordination and Cooptation: The Opposition's Dilemma in Africa, Stanford

University, 81. <https://search.proquest.com/openview/101978f38c9b5ef507ed5b51b60b90de/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>

- Pamir Hazem (2015, Working Paper). Getting Ahead of Greenhouse Gas Emission: A Policy Shift from Command and Control to Cap and Trade, Afghan Legal Academia, 24.
- Hijratullah Safi (2015, Working Paper). Toward Compensation for Wrongful Imprisonment and Wrongful Detention in Afghanistan, Afghan Legal Academia, 9.
- Ana Larson (2010, Discussion Paper). The Wolesi Jirga in Flux, 2010: Elections and Instability I, The Afghanistan Research and Evaluation Unit, 8. <http://areu.org.af/EditionDetails.aspx?EditionId=452&ContentId=7&ParentId=7>

یوولسمه قاعده: انټرنیټي پانې

یوولسمه قاعده. ۱: د بنسټ پانې

د بنسټ نوم، د ورکتنې نېټه، د اصلي پانې لینک [Home Page].

بېلگه: شوراى ملي دولت جمهورى اسلامى افغانستان، ۳ جدى ۱۳۹۴ ش.

<http://www.parliament.af/>

یوولسمه قاعده. ۱.۱: که چېرې د بنسټ د پانې یوه برخه د پام وړ وي

د بنسټ نوم، د پام وړ برخې سرلیک، د ورکتنې نېټه، د پام وړ برخې

لینک.

بېلگه: شوراى ملي دولت جمهورى اسلامى افغانستان، ولسى جرگه، ۹

سرطان ۱۳۹۵ ش.

<http://wj.parliament.af/>

یوولسمه قاعده. ۲: ویلاکي مقالې او نورې ټولې انټرنیټي شخصي

مقالې

د لیکوال بشپړ نوم، د پانې نوم (نېټه، که چېرې شته وي). د مقالې

سرلیک، د ورکتنې نېټه، لینک.

بېلگه: محمد عارف رحمانى، خبرنامه (۴ سرطان ۱۳۹۶ ش). برچیدن

موانع؛ اقدام مثبت اما پیامدهای مبهم، ۲۴ سرطان ۱۳۹۶ ش.

<http://khabarnama.net/blog/2017/06/24/a-fair-initiative/>

یوولسمه قاعده. ۲. ۱: که چېرې لیکوال ونه لري

د پانې نوم (نېټه، که چېرې یاده شوي وي). د موضوع سرلیک، د ورکتنې نېټه، لینک.

بېلګه: ولایت غور، (۱۳۹۳ش). فساد همچنان در افغانستان بیداد میکند، ۵ حمل ۱۳۹۵ش.

<http://ghur.blogfa.com/post/552>

یوولسمه قاعده. ۳: که چېرې د بلې ژبې مقاله وي، پورتنۍ قاعدې په پام کې نیول کېږي.

بیلګې:

— National Democratic Institute, 20 Sep. 2012, <https://www.ndi.org/>

— National Democratic Institute, Afghanistan, 7 Jul. 2008, <https://www.ndi.org/afghanistan>

— Shamshad Pasarlay, Mohammad Qadamshah, Clark B. Lombardi, International Journal of Constitutional Law Blog (May 8, 2015). Reforming the Afghan Electoral System: The Current Debate and its Implications for the Plans to Amend the Afghan Constitution, 25 Feb. 2019, <http://www.icconnectblog.com/2015/05/reforming-the-afghan-electoral-system-the-current-debate-and-its-implications-for-the-plans-to-amend-the-afghan-constitution/#more-4123>.

دولسمه قاعده: شفاهي بحثونه

دولسمه قاعده. ۱: لیکچر

د لیکچر ورکوونکي بشپړ نوم (د لیکچر نېټه). د لیکچر سرلیک،
د سیمینار/ورکشاپ، سمپوزیم سرلیک، د جوړوونکي بنسټ نوم،
ځای.

بېلگه: عبدالعزیز دانش (۱۴ نوامبر ۲۰۱۷). نظام قضایی وشفافیت بحیث
ابزار برای مبارزه با فساد افغانستان، چهارمین کنفرانس بین المللی
مطالعات حقوقی افغانستان، بنیاد حاکمیت قانون و صلح بین
الملل مکس پلانک، کابل.

دولسمه قاعده. ۲: مرکه

د مرکه شوي یا ورسره مکاتبه شوي شخص بشپړ نوم (نېټه، د
مرکې ډول).

لومړۍ بېلگه: مصاحبه: لطف الرحمن سعید (۳ قوس ۱۳۹۵ ش، رودرو).
دویمه بېلگه: مصاحبه: لطف الرحمن سعید (۱۷ اسد ۱۳۹۵ ش، اسکایپ).
دریمه بېلگه: مکاتبه: لطف الرحمن سعید (۳ قوس ۱۳۹۵ ش، ایمیل).
څلورمه بېلگه: مصاحبه و مکاتبه: لطف الرحمن سعید (۳ قوس ۱۳۹۵ ش،
اسکایپ و ایمیل).

دولسمه قاعده. ۱. ۲: که چېرې مرکه شوی یا ورسره مکاتبه شوی شخص
د نوم له یادولو سره رضایت ونه لري، کېدای شي چې دهغه له
دندې یا هم د «ایکس شخص» له اصطلاح کار واخلو.
مرکه: دنده/ایکس شخص (د مرکې نېټه، د مرکې ډول).

لومړۍ بېلگه: مصاحبه: شخص ایکس (۱۲ عقرب ۱۳۹۵ ش، رودرو).

دویمه بېلگه: مصاحبه: کارمند کلیدی دولت (۷ حمل ۱۳۹۶ش، تېلفون).

دولسمه قاعده. ۳: د شورا یا جرگې پرېکړه

د شورا/ جرگې نوم، (نېټه) د دعوي موضوع، د پرېکړې شکلي ډول.

بېلگه: شوراى قريه سنجد دره (۷ دلو ۱۳۹۱ش). حق آبه، فيصله شفاهى.

دولسمه قاعده. ۴: که چېرې مرکه، مکاتبه او یا هم شفاهي پرېکړه

خپره شوي نه وي، د سرچينو په لړليک کې نه شاملېږي،

يوازې په لمنليک کې يادېږي.

دیارلسمه قاعده: انځوریزې او غږیزې سرچینې

دیارلسمه قاعده. ۱: که چېرې ویډیو په یوې ټلويزیوني یا شبکه یي

پروگرامونو پورې اړوند وي

د پروگرام نوم: د پروگرام موضوع، (نېټه). د ویډیو خپرندوی،

لینک.

بېلگه: سیاہ و سفید: معادن افغانستان، (۹ اکتوبر ۲۰۱۵). ټلويزیون طلوع.

<https://www.youtube.com/watch?v=ddX9gTTkVR8>

دیارلسمه قاعده. ۱.۱: که چېرې ویډیو په رسنیز او یا هم سینمائي

گروپونو پورې اړوند وي

د ویډیو سرلیک، (نېټه، که چېرې شته وي) د ویډیو خپرندوی،

لینک.

بېلگه: رفتار غیرانسانی توسط زن فلمبردار مجارستانی، (۹ سپتامبر

۲۰۱۵) رجب صفایی.

<https://www.youtube.com/watch?v=UpsiahzrCdG>

دیارلسمه قاعده. ۲: غږیزه سرچینه

د سرچینې سرلیک، خپرندوی بنسټ (نېټه، که چېرې شته وي).

لینک

بېلگه: آیا کمیسیون انتخابات تاریخ برگزاری انتخابات را تعیین کرده

است؟، رادیو آزادی (۲۸ حوت ۱۳۹۶ش).

<https://da.azadiradio.com/a/29109313.html>

ديارلسمه قاعده. ۳: که چېرې انځوريزه يا غږيزه سرچينه پر بلې ژبې
خپره شوي وي، پورتنۍ قاعدې دې رعايت شي.

بيلگې

- ATN Debate, 2014 Presidential Election (Feb. 15, 2014). YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=f0r-Vi8y52c>
- A Look at the State of Diplomatic Efforts in Afghanistan, NPR (Oct. 31, 2017). <https://www.npr.org/2017/10/31/561246005/a-look-at-the-state-of-diplomatic-efforts-in-afghanistan>

لسگونې اصول

لومړی اصل: په لمنلیک کې د سرچینو له تکراري لیکلو څخه د

مخنیوي په پار، لاندې ټکي باید په پام کې ونیول شي:

(۱) که چېرې یوه سرچینه څو ځل په یو بل پسې یاده شي، کولای

شو چې د "هماغه" اصطلاح په یادولو سره او ورپسې د مخ/

ماده/ د قضیې ګڼه، راوړلو سره یې له تکرار څخه مخنیوی وکړو.

بېلګه ۱: هماغه، ۱۵۴.

بېلګه ۲: هماغه، ۶ ماده.

بېلګه ۳: هماغه، ۳۰۱.

(۲) که چېرې په پخواني لمنلیک کې څو سرچینې له یو بل سره یادي

شوې وي، نو دغو سرچینو ته د اشارې لپاره باید په لمنلیک کې د

هماغې سرچینې د لیکوال/قانون/بنسټ نوم له "هماغه" اصطلاح څخه

وروسته ولیکل شي.

بېلګه ۱: هماغه، محمد طاهر هاشمي، ۱۵۴.

بېلګه ۲: هماغه، د انتخاباتو قانون، ماده ۶.

بېلګه ۳: هماغه، ستره محکمه، ۱۲۳.

(۳) یوې داسې سرچینې ته د ورګرځېدا لپاره چې څو لمنلیکه د مخه

یا هم وروسته یاده شوې وي، لیکوال باید له "... ګڼه لمنلیک ته دې

مراجعه وشي" عبارت څخه داسې ګټه واخلي چې د لیکوال/ بنسټ او

مخ یادونه هم ورسره شوي وي.

بېلګه ۱: (۱۳) ګڼه لمنلیک ته دې مراجعه وشي. محمد طاهر هاشمي،

۱۵۴.

بېلگه ۲: (۱۵) ګڼه لمنليک ته دې مراجعه وشي. د استيناف محکمه، ۱۶۶.
بېلگه ۳: (۱۳) ګڼه لمنليک ته دې مراجعه وشي. د انتخاباتو قانون، ۷
ماده.

۴) په انگليسي رسالو کې په لمنليک کې د "هماغه" پر ځای له
"ibid" او د "مراجعه وشي" پر ځای د "supra note" اصطلاح کارول
کېږي.

نوت: د دې لارښود لومړۍ قاعده (اسلامي منابع) له دې اصل څخه
مستثنې ده.

دویم اصل: که چېرې د يوې سرچينې ځينې برخې لکه د ليکوال
نوم، د قضیې ګڼه او يا هم يوه بله برخه معلومه نه وي او د
موندنې امکان يې هم نه وي، څېړونکي کولای شي له "—"
علامې څخه ګټه وکړي. له دې ټکي څخه په استثنایي حالاتو
کې ګټه کېږي او په عادي ډول ترې ګټه د څېړنې باور ته زیان
رسوي.

نوت: څلورمه قاعده. ۴ او لومړۍ قاعده. ۲.۲ له دې اصل څخه مستثنې
دی.

د رېم اصل. د ځينو مخففاتو کارول په مأخذ ليکنه کې:

۱) ليکوال کولای شي چې په اختیاري ډول له "م" او "م" څخه د "مخ/
مخونو" پر ځای او له "ت" څخه د "ټوک" پر ځای په لمنليک کې ګټه
وکړي، خو پر دې شرط چې په ټولو لمنليکونو کې له يو نورم څخه ګټه
واخلي.

بېلگه: محمد ظاهر هاشمي (۱۳۸۴ل). د ديموکراسۍ پر لور: د افغانستان
اساسي قانون او نوی سياسي نظام، کابل، پرنیان خپرندوی بنسټ،
۱۵۲-۱۶۱.

یا: محمد ظاهر هاشمي (۱۳۸۴ل). د دیموکراسۍ پر لور: د افغانستان اساسي قانون او نوی سیاسي نظام، کابل، پرنیان خپرندوی بنسټ، ۱۵۲م.

یا: محمد ظاهر هاشمي (۱۳۸۴ل). د دیموکراسۍ پر لور: د افغانستان اساسي قانون او نوی سیاسي نظام، کابل، پرنیان خپرندوی بنسټ، ۱۵۲-۱۶۱م.

یا: محمد ظاهر هاشمي (۱۳۸۴ل). د دیموکراسۍ پر لور: د افغانستان اساسي قانون او نوی سیاسي نظام، کابل، پرنیان خپرندوی بنسټ، ۱۵۲-۱۷۰، ۱۶۱، ۱۶۳ م.

(۲) د دی لارښود په قواعدو کې “X” د شمیری په معنا ده.

څلورم اصل: د سرچینو د کال او یا هم نېټې په یادولو کې دې لاندې اصول رعایت شي:

(۱) د نېټې په لیکلو کې دې ورځ په عدد، میاشت په تورو او کال هم په عدد ولیکل شي. د بېلګې په توګه: ۱۰ ثور ۱۳۸۸ش.

(۲) که چېرې په سرچینه لیکنه کې یوازې د کال یادونه پکار وي، د هجري لمريز او هجري سپوږميز کال د تشخیص لپاره دې د هجري لمريز کال لپاره د (ل) توری او د هجري سپوږميز کال لپاره دې (س) توری د کال تر څنګ د لینده کیو په منځ کې ولیکل شي. د بېلګې په توګه: (۱۳۸۸ل)، (۱۴۱۱س).

پنځم اصل: په انګلیسي ژبه د سرچینو د لیکلو پر مهال دې لاندې ټکي په پام کې ونیول شي:

(۱) د “Volume” پر ځای دې له “vol.” څخه، د “Article” پر ځای دې له “art.” څخه او د “Resolution” پر ځای دې له “Res.” څخه ګټنه وشي.

(۲) د زېږدیز کال په لیکلو کې لیکوال کولای شي د میاشتي بشپړ نوم او یا یې هم لنډیز ولیکي، لکه: "December" او یا هم "Dec.".

شپږم اصل: د یو لیکوال د څو سرچینو لیکل: په دې حالت کې د لیکوال آثار د خپرېدا د کال په ترتیب درج کېږي. که چېرې لیکوال په یو کال کې څو سرچینې خپرې کړې وي، نو د خپرېدا د کال تر څنګ سرچینې د ابجد په ترتیب د الفبا په تورو سره لیکل کېږي. په هغو سرچینو کې چې نېټه یې زېږدیزه وي، له انګلیسي تورو څخه ګټنه کېږي.

اووم اصل: که چېرې شخص اصلي سرچینې ته لاسرسی ونه لري، خو یو بل شخص په خپل علمي اثر کې له هغې سرچینې څخه ګټنه کړې وي، په دې حالت کې دویم لیکوال کولای شي له هغې سرچینې څخه د نامستقیم نقل قول په توګه ګټه واخلي او له لومړي لیکوال څخه دې په خپل متن کې یادونه هم وکړي.

اتم اصل: څېړونکی او لیکوال باید علمي امانتداري رعایت کړي، یانې:

(۱) کله چې یو لیکوال له یوې سرچینې څخه په خپله رساله یا کتاب کې ګټه اخلي، باید له هغې سرچینې څخه په لمنلیک کې یادونه وکړي.

(۲) د کاپي - پیسټ (Copy-Paste) نه ګټه اخستل چه په څیړنیز رساله او کتاب کې علمی غلا شمیرل کیږي، ډډه وشي، په استشنا در محدود مواردو چه مستقیم نقل قول کیږي.

(۳) د ټولې رسالې یا کتاب د لیکلو لپاره دې له یوې، دوو، یا هم درېوو

سرچینو څخه گټه اخیستلو نه دې خان وساتي. خو که چېرې رساله یا کتاب پر یوې مشخصې سرچینې د کره کتنې په دود لیکل شوې/ شوی وي، بیا یې کرای شي.

نهم اصل: ددی لارښود ټولې قاعدې په لمنلیک کی د منابعو د لیکلو لپاره دی. د سرچینو د لړلیک په لیکلو کې د دی لارښود ټولې قاعدې د لاندې ټکیو په رعایت سره په پام کې ونیول شي:

(۱) د لومړي لیکوال تخلص، کامه او ورپسې دې د دویمو لیکوالو نومونه یاد شي.

(۲) د مخونو شمیری نه لیکل کېږي.

(۳) د قوانینو مادې نه لیکل کېږي.

(۴) مرکې او مکاتېبې نه لیکل کېږي.

(۵) انټرنیټي پانې نه لیکل کېږي.

(۶) هغه سرچینې چې د اثر په متن کې پرې استناد شوی دی، نه لیکل کېږي.

(۷) لومړی د رسمي ژبو سرچینې او بیا د نورو ژبو سرچینې د القبا تورو په ترتیب تنظیمېږي.

(۸) په ماخذ لیکنه کی د لیکوال اوصاف و القاب لکه داکتر، ماستر، قانونپوه، پوهاند، پوهنمل، شیخ، علامه او داسی نور له کارولو څخه ډډه وشي.

لسم اصل: هغه غږیز یا انځوریز فلم چې په یوې باوري سرچینه کې نه وي خپور شوی او د ثبت لپاره یې د لوریو رضایت هم نه وي اخیستل شوی، په لمنلیک او یا هم د سرچینو په لړلیک کې د سرچینې په توگه نه لیکل کېږي.

The Pashto translation of this citation guide was done by Hijratullah Ekhtyar, teaching assistant at Law Faculty of Nangarhar University and reviewed by Ihsanullah Faisal, teaching assistant at Law Faculty of Kandahar University and Lutfurahman Saeed, senior teaching assistant at Sharia Faculty of Kabul University. Lastly, we recognize and appreciate the contributions of Masood Ahmad, country manager of LESPA, and Ahmad Nadeem Kakar, administrative officer of LESPA, in the logistics of this book.

About the Greenbook

The Greenbook is primed to standardize scholarly works, especially those of law and sharia academics and researchers. This *Citation Guide* is inspired by some international legal citation guides such as Bluebook and Redbook, as well as citation methods regularly used inside the country. This *Guide* is authored by Dr. Mohammad Bashir Mobasher, legal education advisor of LESPA, and reviewed and edited by Mohammad Ibrahim Ibrahimi, professor at Sharia Faculty of Kabul University; Lutfurahman Saeed, senior teaching assistant at Sharia Faculty of Kabul University; Mohammad Farid Tanin, associate professor at Kabul University and academic board member of the Ministry of Higher Education; and, Hashmat Khalil Nadirpor, legal advisor of LESPA. In addition, in order to receive feedbacks from broader circle of scholars, a draft copy of this book was submitted to the faculty members of different universities from across Afghanistan. After a careful review by Khwaja Mohammad Zubair Sediqqi, senior teaching assistant and director of program development of the Ministry of Higher Education, Ghulam Mustafa Nukhba, associate professor at Sahria Faculty of Kabul University and its approval by Abdul Tawab Balakarzai, the deputy minister for academic affairs of the Ministry of Higher Education, the Greenbook was published.

About Legal Education Support Program- Afghanistan (LESPA)

LESPA is a grant program implemented by the University of Washington School of Law to build capacity in Law and Shari'a faculties of public universities throughout Afghanistan. Funded by the US Department of State-INL, it is a successor to the INL-funded UW—Afghan Legal Educators Program (UW—ALEP), implemented by the University of Washington School of Law (UWLS) from December 2004. The UW programs have brought more than 150 Afghan legal academics to the United States, over 97% of whom have returned to work in Afghanistan. Like most programs in Afghanistan, LESPA has operated in a dynamic, rapidly evolving environment which requires frequent strategic and tactical adjustments to match inputs to intended impacts. The rapid growth in the number of Law and Shari'a faculties since the design and inception of LESPA has had an especially strong impact on program implementation.

Greenbook

A Guide to Legal Citation

M. Bashir Mobasher

With

Lutforahman Saeed

Hashmat Khalil Nadirpor

Mohammad Ibrahim Ibrahimi

Mohammad Farid Tanin

Hijratullah Ekhtyar

Ihsanullah Faisal